

ZPRÁVA Z NÁVŠTĚVY ZAŘÍZENÍ

Věznice Pardubice

Název zařízení:	Věznice Pardubice
Kontakt:	tel. +420 466 083 111 Datová schránka: wbt4yn
Vedoucí zařízení:	plk. Mgr. Josef Pšenička
Datum návštěvy:	25. – 27. června 2014
Druh návštěvy:	neohlášená
Datum vydání zprávy:	6. listopadu 2014
Návštěvu provedli:	Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., MUDr. David Marx, Ph.D., Mgr. Petra Zdražilová, Mgr. Zuzana Kameníková, Mgr. et Mgr. Romana Jakešová, Mgr. Milan Svoboda, Mgr. Marek Blecha, Mgr. Pavel Doubek, Mgr. Ondřej Vala

Zdroj obrázku: http://www.vscr.cz/client_data/1/oj_image/89/460x200/pardubice.jpg

OBSAH

	Strana
ÚVOD	4-5
Právní podklad pro provedení návštěvy a její cíl	4
Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody	4
Informace o věznicích	4-5
Informace o odsouzených	5
Průběh návštěvy	5
ČÁST 1	6-8
Materiální podmínky	6-8
Zjištění z návštěvy	6-8
Doporučení ochránce	8
Opatření doporučená ke zvýšení standardu zacházení	8
ČÁST 2	9-11
Hygiena	9-11
Zjištění z návštěvy	9-11
Doporučení ochránce	11
Opatření doporučená ke zvýšení standardu zacházení	11
ČÁST 3	12-15
Zdravotní péče	12-15
Zjištění z návštěvy	12-14
Doporučení ochránce	15
ČÁST 4	16-22
Podmínky výkonu trestu odnětí svobody trvale pracovních nezařaditelných odsouzených	16-22
Zjištění z návštěvy	16-20
Doporučení ochránce	21
Opatření doporučená ke zvýšení standardu zacházení	22
ČÁST 5	23
Stravování	23
Zjištění z návštěvy	23
Doporučení ochránce	23
ČÁST 6	24-25
Kontakt s vnějším světem	24-25
Zjištění z návštěvy	24
Doporučení ochránce	25
ČÁST 7	26-28
Účel výkonu trestu	26-28
Zjištění z návštěvy	26-27
Doporučení ochránce	27-28

ČÁST 8	Kulturní a sociální potřeby	29-33
	Zjištění z návštěvy	29-32
	Doporučení ochránce	32-33
	Opatření doporučená ke zvýšení standardu zacházení	33
ČÁST 9	Zaměstnávání	34
	Zjištění z návštěvy	34
	Doporučení ochránce	34
ČÁST 10	Bezpečnost	35-39
	Zjištění z návštěvy	35-38
	Doporučení ochránce	38-39
ČÁST 11	Stížnosti	40-41
	Zjištění z návštěvy	40
	Doporučení ochránce	41
ZÁVĚR		42

ÚVOD

Právní podklad pro provedení návštěvy a její cíl

Na základě ustanovení § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, provádím systematické návštěvy míst (zařízení), v nichž se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě. Příčinou omezení na svobodě může být rozhodnutí orgánu veřejné moci, nebo může jít o důsledek závislosti na poskytované péči. Věznice představují první typ zařízení ve smyslu ustanovení § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

Cílem systematických návštěv je posílit ochranu osob před všemi formami tzv. špatného zacházení. Špatným zacházením je třeba rozumět jednání, které obecně řečeno nerespektuje lidskou důstojnost. Ve věznici může špatné zacházení spočívat zejména v ponižujícím zacházení (např. při osobních prohlídkách) nebo trestání, v nezajištění zdravotní péče, v nevyhovujících materiálních a hygienických podmínkách či v nerespektování práva na soukromí.

Ráda bych zdůraznila, abych vysvětlila koncepci této zprávy, která by bez této úvodní poznámky mohla vyvolávat negativní dojem, že s cílem koncipovat zprávu jako stručnou a přehlednou, nepopisují praxi, kterou lze označit za dobrou a obecně předpokládanou.

Právní úprava výkonu trestu odnětí svobody

Základní lidská práva a svobody odsouzených jsou garantovány nejen v Listině základních práv a svobod, ale i v řadě mezinárodních úmluv, které jsou pro Českou republiku právně závazné (např. evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod).

Základní zákonný rámec upravující trest odnětí svobody představuje zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Samotný výkon trestu odnětí svobody je pak upraven zejména v zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon), který rozvádí vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů (dále jen vyhláška).

Při posuzování zacházení s odsouzenými a hodnocení podmínek, ve kterých žijí, vycházím rovněž z doporučení a standardů mezinárodních organizací, které sice nejsou formálně právně závazné, ovšem představují určitý minimální standard ochrany základních lidských práv a svobod odsouzených. Jedná se zejména o Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy k Evropským vězeňským pravidlům [Rec (2006) 2], či standardy formulované Evropským výborem pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT).

Informace o věznici

Věznice Pardubice je profilována jako věznice pro muže zařazené k výkonu trestu odnětí svobody do věznice s ostrahou, přičemž jsou v ní ve smyslu Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 71/2013, o vazebních věznicích a profilaci věznic Vězeňské služby České republiky, zřízena tato oddělení:

1. oddělení pro výkon trestu mladistvých,
2. oddělení s dozorem,
3. oddělení s ostrahou,
4. oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených trvale pracovně nezařaditelných ve věznici s dozorem,
5. oddělení specializované pro výkon trestu odsouzených trvale pracovně nezařaditelných ve věznici s ostrahou.

Kromě výše specifikovaných oddělení se ve věznici nacházejí oddělení pro výkon kázeňských trestů, krizová cela, nástupní oddělení a bezdrogová zóna. Dále se ve věznici nachází zdravotní středisko, terapeutické centrum, pracovní dílny, kaple, knihovna, kantýna, návštěvní místnost a další objekty tvořící zázemí chodu věznice.

Informace o odsouzených

Plánovaná kapacita věznice byla v době návštěvy 678 odsouzených (mužů), přičemž v době návštěvy bylo ve věznici umístěno 602 odsouzených, kteří byli ubytováni převážně na ložnicích. Významné procento odsouzených (cca 150 odsouzených) tvoří odsouzení zařazení do kategorie trvale pracovně nezařaditelných odsouzených, přičemž někteří z nich jsou imobilní.

Průběh návštěvy

Systematická návštěva věznice proběhla neohlášeně, s vědomím ředitele věznice, a trvala tři dny. Spočívala v prohlídce věznice, pozorování a studiu dokumentace, rozhovorech s ředitelem, dozorci, vychovateli, sociálními pracovníky, pracovníky oddělení prevence a stížností, zdravotnickými pracovníky a odsouzenými. Návštěvy se zúčastnil externí konzultant Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen Kancelář) MUDr. David Marx, Ph.D.

S ohledem na povahu některých zjištění, jejichž realizace nesnesla odkladu, jsem dne 7. 7. 2014 adresovala řediteli Věznice Pardubice osm doporučení, která se dotýkala zejména problematiky poskytování zdravotní péče ve věznici, realizace vycházek a zajištění hygienických prostředků pro odsouzené. Ředitel věznice mě informoval o přijatých opatřeních dopisem ze dne 16. 7. 2014 a jeho vyjádření je do této zprávy zapracováno.

ČÁST 1 – MATERIÁLNÍ PODMÍNKY

Zjištění z návštěvy

V areálu věznice se nachází několik budov určených k ubytování odsouzených. Jednotlivé budovy, resp. ložnice odsouzených se výrazně liší co do prostorového uspořádání, technického stavu a materiálního vybavení.

Vybavení a kapacita ubytovacích místností

V ubytovacích místnostech pro odsouzené se lze setkat s patrovými postelemi, které nebyly na oddíle D2 a D3 v rozporu s § 17 odst. 7 vyhlášky vybaveny protiprachovou podložkou. **Doporučuji u horních lůžek patrových postelí používat protiprachové podložky.**

Jako matrace jsou téměř bezvýjimečně užívány trojdílné kusy molitanů, které jsou z povahy věci neomyvatelné, což není vzhledem k hygienickým požadavkům a zdravotním důsledkům, které dlouhodobý spánek na molitanových matracích přináší, uspokojivé. **Doporučuji nevyhovující matrace nahradit matracemi omyvatelnými.**

Vyhláška v § 17 odst. 6 určuje minimální plochu (4 m²) připadající na jednoho odsouzeného v ubytovací místnosti určené pro více odsouzených. V případě ložnice č. 306 na oddíle D4 tento limit dodržen nebyl, neboť na ploše 28 m² bylo ubytováno 8 odsouzených. **Doporučuji ubytovávat odsouzené tak, aby byla dodržena minimální plocha připadající na jednoho odsouzeného v ubytovací místnosti určené pro více odsouzených.**

Značný světelný diskomfort způsobují nainstalované „lexany“ na oknech budovy F, které navíc brání účinnému odvětrávání (zejm. v prostorách WC a kuřárny). Drátěné pletivo v celách oddělení pro výkon kázeňských trestů (dále OVKT) rovněž zabraňuje přístupu světla do místnosti, což se projevuje zejména při zhoršeném počasí, a je nutností přes den v celách svítit. **Doporučuji z oken na celách OVKT a na oknech budovy F (kuřárna, WC) odstranit stavebně-technické prostředky, které brání průniku světla a účinnému větrání v místnostech.**

Jako zcela nevhodné stavebně-technické řešení se jeví napevno nainstalovaný (neotevíratelný) katr bránící vstupu na vychovatelnu na oddíle A. Pokud tedy chce kdokoliv vejít do vychovatelny, či z ní odejít, musí využít hlavního vchodu na oddíl, což značně komplikuje běžnou práci. Obdobně nevhodně je zabudován, resp. užíván katr na dozorovém oddíle G. Předmětný katr, který rozděluje oddíl na dvě části, bývá v noci uzamykán. Pokud se však odsouzení z jedné části oddílu v době uzamčení katra (katr a ložnice jsou uzamykány ve 20:45 hod.) nacházejí např. na kulturní místnosti či na WC za kuřárnou, nemají možnost užít signalizační zařízení umístěné u jednoho z katrů, neboť se k němu z důvodu uzamčení druhého katra nedostanou. Jak v případě nouze, tak v případě, kdy chtějí zpět na ložnici, musejí odsouzení vyčkat příchodu dozorce. Režimové (zamykání na ložnici) i materiální podmínky (předmětné katry, mříže chránící okno a topení na vnitřní straně pokoje) dozorového oddíle G, v porovnání s jinými ostrahovými oddíly, lze tak hodnotit jako nepřiměřeně přísné. **Doporučuji zajistit nepřetržitý přístup odsouzených na oddíle G k tísňovému hlásiči. Dále ke zvýšení standardu zacházení doporučuji nahradit napevno zabudované katry bránícími vstupu do vychovatelny na oddíle A katry otvíratelnými.**

Ložnice č. 122 na oddíle G nebyla v době návštěvy osazena dveřmi (dveře na chodbu a na WC). Odsouzení tak byli nuceni provizorně nahradit dveře překližkami. **Doporučuji vstup na ložnici č. 122 na oddíle G osadit dveřmi.**

Kouření

Odsouzeným jsou na oddílech přístupná místa, kde je povoleno kouřit (tzv. kuřárny). Přesto v době návštěvy odsouzení na více oddílech kouřili na ložnicích, což je v rozporu s čl. 21 vnitřního řádu, který kouření na ložnicích z důvodu možného ohrožení zdraví nekuřáků, nebo z protipožárních důvodů zakazuje. **Doporučuji striktně dbát na to, aby odsouzení kouřili pouze v místech k tomu vyhrazených.**

Výstroj odsouzených

Oděv a další výstrojní součástky se odsouzeným poskytují podle ročního období, musí odpovídat klimatickým podmínkám a musí dostatečně chránit jejich zdraví (§ 16 odst. 4 zákona, § 18 odst. 1 vyhlášky), přičemž bližší pokyn k jeho nošení vydávají zaměstnanci vězeňské služby (čl. 5 odst. 2 vnitřního řádu). Obecně platí, že vlastní sportovní oděv a obuv mohou odsouzení používat při sportovních aktivitách, které jsou v rámci vycházek povoleny (§ 18 odst. 2 vyhlášky). Vyhláška v § 20 odst. 6 stanoví, že odsouzení mohou při vycházkách sportovat, přičemž vyhláška explicitně uvádí, že „na vycházce musejí mít oděv a obuv přiměřené povětrnostním podmínkám“.

V rozporu s tím bylo zjištěno, že z rozhodnutí ředitele není umožněno odsouzeným sportovní oděv při vycházkách užívat, nota bene není při vycházkách umožněno ani sportovat (viz dále). I v rámci vycházek tak odsouzení musejí užívat sintrovou výstroj, která je v letních měsících značně diskomfortní (zejména kvůli pocení). Vzhledem k tomu, že dospělí odsouzení disponují pouze 1 ks šedého trička s krátkými rukávy (příloha č. 2 NGŘ 6/2012), nemohou propocená trika po vykonané procházce bez rizika udělení kázeňského trestu za nedodržování výstrojní kázně usušit. **Doporučuji umožnit odsouzeným v době vycházek užívat vlastní sportovní obuv a oděv.**

Z rozhodnutí zástupce vedoucího oddělení výkonu trestu odnětí svobody musejí odsouzení nosit brašnu, jako výstrojní součástku, na pravé straně, a při hromadných přesunech se pohybovat v organizovaných útvech v patřičných rozestupech a řadách. Uvedená opatření mají zajistit kázeň, pořádek a naplňovat ustanovení § 55 odst. 1 vyhlášky „v prostorách věznice se odsouzení pohybují organizovaně pod dohledem zaměstnance věznice“, jehož pokyny odsouzení musejí na základě § 28 zákona respektovat. S postupem věznice se však nemohu ztotožnit a považuji jej v určitých aspektech za šikanózní jednání. Nemyslím si, že požadavek na chůzi skupiny ve vojenském šiku a na nošení brašny na pravé straně, která přidá snad jen estetickému pohledu na skupinu odsouzených, napomůže převýchově odsouzených. **Doporučuji upustit od povinnosti odsouzených nosit brašnu na pravé straně a při chůzi ve skupině se pohybovat v šiku.**

Deratizace

Objekt věznice je zamořen hlodavci, na což odsouzení upozorňovali. Rovněž zaměstnanci Kanceláře zpozorovali jak živé, tak uhynulé hlodavce ve vnitřních i venkovních prostorách věznice. Dle vyjádření ředitele věznice ze dne 16. 7. 2014 provádí deratizační firma opatření vedoucí k vyhubení hlodavců pravidelně a systematicky, což je doloženo daty deratizačních

ošetření provedených v minulých měsících. Přes uvedená opatření se nedaří hlodavce vyhubit, což je mimo jiné zdůvodňováno sídlištní aglomerací, kde se věznice nachází, ale také krmením hlodavců odsouzenými. **Doporučuji zvýšit deratizační úsilí.**

Doporučení ochránce		
Číslo	Doporučená opatření:	Termín naplnění
1.1	Doporučuji u horních lůžek patrových postelí používat protiprachové podložky.	Okamžitě
1.2	Doporučuji nevyhovující matrace nahradit matracemi omyvatelnými.	Do 6 měsíců
1.3	Doporučuji ubytovávat odsouzené tak, aby byla dodržena minimální plocha připadající na jednoho odsouzeného v ubytovací místnosti určené pro více odsouzených.	Okamžitě
1.4	Doporučuji odstranit z oken na celách OVKT a na oknech budovy F (kužárna, WC) odstranit stavebně-technické prostředky, které brání průniku světla a účinnému větrání v místnostech.	Do 3 měsíců
1.5	Doporučuji zajistit nepřetržitý přístup odsouzených na oddíle G k tísňovému hlášení.	Okamžitě
1.6	Doporučuji vstup na ložnici č. 122 na oddíle G osadit dveřmi.	Okamžitě
1.7	Doporučuji striktně dbát na to, aby odsouzení kouřili pouze v místech k tomu vyhrazených.	Okamžitě
1.8	Doporučuji umožnit odsouzeným v době vycházek užívat vlastní sportovní obuv a oděv.	Okamžitě
1.9	Doporučuji upustit od povinnosti odsouzených nosit brašnu na pravé straně a při chůzi ve skupině se pohybovat v šiku.	Okamžitě
1.10	Doporučuji zvýšit deratizační úsilí.	Průběžně

Opatření doporučená ke zvýšení standardu zacházení

Doporučuji nahradit napevno zabudované katry bránící vstupu do vychovatelny na oddíle A katry otvíratelnými.

ČÁST 2 – HYGIENA

Zjištění z návštěvy

Dle bodu 19.6 Evropských vězeňských pravidel musí vězeňská správa dát odsouzeným k dispozici potřebné prostředky pro vykonání osobní hygieny a k údržbě svého ošacení v čistotě a pořádku.

Hygienické balíčky

Věznice je povinna na základě § 21 odst. 1 vyhlášky vytvořit náležité podmínky pro dodržování osobní hygieny odsouzených tak, aby bylo zajištěno denní umývání, pravidelné holení a vykonávání běžných hygienických úkonů. Odsouzení, kteří nemají základní hygienické prostředky, ani peněžní prostředky na jejich zakoupení, mají nárok na to, aby je obdrželi od věznice, a to v nutném množství a sortimentu (§ 21 odst. 4 vyhlášky). Odsouzenému, který není zařazen do práce, neodmítl bez závažného důvodu práci a neměl v období jednoho kalendářního měsíce jiný příjem nebo jiné finanční prostředky ve výši alespoň 100,- Kč, poskytuje věznice na základě § 16 odst. 8 zákona jedenkrát za měsíc balíček, který obsahuje základní věci osobní potřeby. Vydávání hygienického balíčku a jeho obsah upravuje Metodický list generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 1/2014, o podrobnostech pro výdej balíčků obsahujících základní věci osobní potřeby. Obsah balíčku má být posuzován podle aktuálních potřeb odsouzeného, přičemž pověřený zaměstnanec (zpravidla vychovatel) má ověřovat nutnost obsahu balíčku u konkrétního odsouzeného a tento obsah schvalovat [§ 3 písm. a) ve spojení s § 4 odst. 2 cit. metodického listu].

Odsouzeným, kteří mají nárok na tzv. sociální balíček, však není jeho obsah individualizován. Je tak běžné, že odsouzený bez vlasů dostává šampon a hřeben, a to i opakovaně, dle formálního předpisu metodického listu. Obecně mohu konstatovat, že reakce na zavedení tzv. sociálních balíčků jsou negativní, a to jak ze strany odsouzených, kteří (pokud nemají vlastní finanční prostředky) nyní nemají ani teoretickou možnost zakoupit věci, které uspokojí jejich základní životní potřeby, tak ze strany vychovatelů, na které dopadla tíha administrativy spojená s balíčky a každodenní problémy, kterým musejí kvůli zavedení nového systému čelit. **Doporučuji, aby byl obsah balíčku individualizovaný aktuálním potřebám odsouzených v souladu s vnitřním předpisem.**

Toaletní papír (1 ks na měsíc) a mýdlo (1 ks na dva měsíce) obdrží od věznice všichni odsouzení. Pokud odsouzeným tyto toaletní potřeby nevystačí, musí si je dokoupit. To je problémem v případě odsouzených, kteří mají nárok na tzv. sociální balíček, tedy nedisponují žádným příjmem. Vychovatelé neposkytují žádné toaletní papíry navíc, a to ani v případě zdravotních obtíží (průjmy). Odsouzení si tedy toaletní papír v lepším případě ze solidarity půjčují, v horším případě papír nahrazují natrhanými kusy prostěradel, za což jsou následně kázeňsky trestáni. **Doporučuji, aby odsouzeným byly poskytovány minimálně dva kusy toaletního papíru na měsíc. Dále v individuálních případech potřeby doporučuji, aby odsouzenému byl toaletní papír poskytnut na vyžádání.**

Sprchování

Možnost (frekvence) sprchování odsouzených v teplé vodě během týdne je v rámci oddílů různá. Pracujícím je umožněno koupat se v teplé vodě čtyřikrát za týden, těm, kteří

nepracují, dvakrát za týden (např. budovy A, B). Na oddělení TPN (např. D1, G1L) mají odsouzení přístup k teplé vodě nepřetržitě. Praxi věznice, která jde nad rámec aktuálního znění § 21 odst. 2 vyhlášky, považuji za standard.

Přesto jedno z mých doporučení směřuje právě do oblasti koupání pracovních zařazených odsouzených. Těm je sice umožněno osprchovat se buďto přímo na vnějších pracovištích, nebo na příslušných oddílech, nicméně odsouzeným zařazeným do práce v kuchyni, tiskárně či oděvní výrobě není možnost osprchovat se dána automaticky. Tuto skutečnost potvrzuje vyjádření ředitele věznice ze dne 16. 7. 2014. Vyhláška § 21 odst. 2 stanoví „*vyžaduje-li to pracovní zařazení odsouzených, nebo jiné okolnosti, umožní se koupání odsouzených častěji.*“ V citovaném vyjádření ředitel poukázal na individuální přístup, kdy v případě velkého ušpinění bude pracovním zařazenému odsouzenému dána možnost se osprchovat, nicméně **ke zvýšení standardu zacházení doporučuji umožnit všem pracujícím odsouzeným se po návratu z práce osprchovat.**

Sprchy, WC – technický stav, soukromí

Technický stav některých koupelen je alarmující. V koupelnách na oddílech B1 a B2 opadáva omítka a vyskytují se plísňe, obdobně v případě koupelen na oddílech D3 a D4. Havarijního stavu si povšiml i CPT při návštěvě věznice v roce 2010.¹ Ředitel informoval o záměru rekonstruovat sociální zázemí oddílů umístěných v budově B v horizontu půl roku až roku v závislosti na průběhu výběrového řízení. **Doporučuji co nejrychleji zahájit rekonstrukci koupelen na oddíle B1 a B2.**

V některých sprchách chybějí růžice (např. na oddíle B2 byla instalována pouze jedna růžice ze čtyř). **Doporučuji, aby byla zajištěna plná funkčnost všech sprch a všechny sprchy byly vybaveny růžicemi.**

V případě WC na ložnici č. 122 oddílu G nebylo WC osazeno dveřmi. Stejně na celách OVKT, byť jde o cely určené pro umístění dvou osob. Na jednotlivých oddílech (např. B, A, G) nebyly dveře WC osazeny klikami a zámkem. **Doporučuji zajistit odsouzeným soukromí při vykonávání základních fyziologických potřeb tak, že WC budou osazeny dveřmi, klikami a signalizací, která umožní rozpoznat, zda je WC obsazeno.**

Praní

Všem odsouzeným je umožněno nosit vlastní spodní prádlo a ponožky (§ 18 odst. 4 vyhlášky), nicméně na některých oddílech chybějí pračky k praní spodního prádla (oddíl A2 a G). Rovněž na oddíle D1 signalizovali trvale pracovní nezařaditelní odsouzení, že práť v pračce je umožněno pouze imobilním odsouzeným. Ostatní byli odkázáni na možnost práť v korytovém umyvadle. Na místě tvrzení vyvracel vychovatel, který dočasnou nemožnost všech odsouzených práť spodní oděv odůvodnil přesunem celého oddílu (návštěva proběhla

¹ Viz EVROPSKÝ VÝBOR PROTI MUČENÍ. Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou uskutečnil Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 7. až 16. září 2010 [online]. Štrasburk: Evropský výbor proti mučení [cit. 1. 8. 2014]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/evropska-umluva-o-zabraneni-muceni-a-nelidskemu-nebo-ponizujicimu-zachazeni-nebo-trestani-17701/>, a také viz VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Vyjádření vlády České republiky ke zprávě, kterou Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání zaslal vládě České republiky po návštěvě České republiky ve dnech 7. až 16. září 2010 [online]. Praha: Vláda České republiky [cit. 1. 8. 2014]. Dostupné z: <http://www.cpt.coe.int/documents/cze/2014-04-inf-cze.pdf>

týden po stěhování oddílu) a prozatímního „zabíhacího“ režimu. **Doporučuji umožnit každému odsouzenému alespoň jednou týdně vyprat si vlastní spodní prádlo a ponožky v pračce.**

Čistota a pořádek

Dle § 48 vyhlášky jsou odsouzení povinni v prostorách věznice a v osobních věcech udržovat pořádek a čistotu, čímž koresponduje s čl. 20 vnitřního řádu. Na oddíle D2 a oddíle E1LL byl však znatelný nepořádek a nečistota. **Doporučuji udržovat všechny prostory věznice v pořádku a čistotě.**

Doporučení ochránce		
Číslo	Doporučená opatření:	Termín naplnění
2.1	Doporučuji, aby byl obsah hygienického balíčku individualizován vzhledem k aktuálním potřebám odsouzených v souladu s vnitřním předpisem.	Okamžitě
2.2	Doporučuji, aby odsouzeným byly poskytovány minimálně dva kusy toaletního papíru na měsíc.	Okamžitě
2.3	V individuálních případech potřeby doporučuji, aby odsouzenému byl toaletní papír poskytnut.	Okamžitě
2.4	Doporučuji rekonstruovat koupelny na oddíle B1 a B2.	Časový harmonogram rekonstrukce zaslat spolu s vyjádřením
2.5	Doporučuji, aby byla zajištěna plná funkčnost všech sprch a všechny sprchy byly vybaveny růžicemi.	Okamžitě
2.6	Doporučuji zajistit odsouzeným soukromí při vykonávání základních fyziologických potřeb tak, že WC budou osazeny dveřmi, klikami a signalizací, která umožní rozpoznat, zda je WC obsazeno.	Okamžitě
2.7	Doporučuji umožnit každému odsouzenému alespoň jednou týdně vyprat si vlastní spodní prádlo a ponožky v pračce.	Okamžitě
2.8	Doporučuji udržovat všechny prostory věznice v pořádku a čistotě.	Okamžitě

Opatření doporučená ke zvýšení standardu zacházení

Doporučuji umožnit všem pracujícím odsouzeným se po návratu z práce osprchovat.

ČÁST 3 – ZDRAVOTNÍ PÉČE

Zjištění z návštěvy

Zákon garantuje v § 16 odst. 6 všem odsouzeným „právo na zdravotní služby v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem² s přihlédnutím k omezením vyplývajícím z účelu trestu.“ Pro účely této a následující části zprávy je vhodné upozornit rovněž na § 16 odst. 7 zákona, který garantuje odsouzeným s těžkým zdravotním postižením právo na zajištění přiměřených podmínek umožňujících důstojný výkon trestu odnětí svobody.

Dostupnost zdravotních služeb

Vyhláška konkretizuje, že zdravotní péči o odsouzeného zajišťuje především zdravotnické středisko ve věznici, nebo jiné zdravotnické zařízení vězeňské služby. Praktické aspekty poskytování péče řeší čl. 9 vnitřního řádu, který stanoví, že odsouzení se hlásí k lékaři „v pracovních dnech formou zápisu do stanovené knihy, která je k dispozici na každém oddělení.“ V době návštěvy existovalo i vnitřní pravidlo, které určovalo „ordinační dny“ pro určité oddíly, které mělo zajistit prioritní ošetření odsouzených z těchto oddílů.

Vždy večer jsou jména odsouzených přepsána dozorcem do seznamu, na základě kterého jsou odsouzení druhý den předváděni k lékaři. V seznamu jsou zohledněny požadavky lékaře na předvedení odsouzených, jsou zde uvedeni odsouzení hlásící se k lékaři v ordinačních dnech svých oddílů a také mimo ordinační dny svých oddílů. Lékař kromě opravdu akutních stavů, o kterých je věznicí informován, neví, z jakých důvodů se k němu odsouzení nahlašují, neboť do seznamu nejsou přepisovány poznámky odsouzených (např. léky, akutní apod.)

Jednu z nejvíce frekventovaných stížností odsouzených napříč Věznicí Pardubice představovaly stížnosti na několikadenní³ čekací doby k lékaři, v jejichž důsledku se odsouzeným nedostává lékařská péče či léky, které musejí pravidelně užívat. Samotní vychovatelé uváděli, že některým odsouzeným jevícími známky nachlazení, se ošetření opravdu nedostává. Jiní odsouzení po dvou či třech žádostech o návštěvu lékaře, které neskončily úspěchem, na svoji snahu rezignují a léčí se svépomocí bez medikamentů. Zaměstnanci Kanceláře zaznamenali nikoliv ojedinělá tvrzení odsouzených o přerušení či narušení léčby z důvodu vyčerpání léčiv, které musejí pravidelně užívat, a nepředvedení k lékaři k předepsání nových.

Ze sdělení lékaře MUDr. Š. [redacted] při návštěvě, i z vyjádření věznice ze dne 16. 7. 2014, vyplývá, že se vedení věznice opakovaně pokoušelo zavést efektivní systém předvádění odsouzených k lékaři, avšak bez úspěchu. Jako jeden z významných důvodů tohoto stavu uvádí věznice nerespektování léčebného režimu samotnými odsouzenými a jejich schopnost simulovat onemocnění. Věznice ve vyjádření uvádí, „že systém zajišťující dostupnost péče odsouzeným je transparentní a samotná zdravotní péče je jim poskytována v maximální možné míře.“ Opětovně tedy doporučuji, stejně jako dopisem ze dne

² Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

³ Potvrzen byl případ, kdy odsouzený I se do knihy zapisoval od pondělí 23. 6. 2014 s poznámkou „lékař+léky“, nicméně do pátku 27. 6. 2014 nebyl lékařem přijat. Někteří odsouzení hovořili i o dvou týdnech.

7. července 2014, zavést efektivní a transparentní systém zajišťující dostupnost zdravotní péče odsouzeným tak, aby byly vyloučeny několikadenní čekací lhůty.

Z vyjádření věznice ze dne 16. 7. 2014 vyplývá, že bylo přijato opatření, které by mělo eliminovat právě riziko nedostupnosti léků určených k pravidelnému užívání, a zároveň snížit počet žádostí směřujících k předvedení k lékaři tím, že odsouzení budou své požadavky na doplnění chronické medikace bez potřeby návštěvy lékaře předávat v pracovních dnech zdravotním sestram při výdeji léků. **Žádám tedy o vyjádření, jak s odstupem času tento systém funguje a zda snížil celkový počet odsouzených předváděných k lékaři.**

Tlumočení

Zákon o zdravotních službách v § 28 odst. 1 uvádí: „Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak.“ Přídavné jméno „svobodný“ značí možnost pacienta kdykoliv souhlas odvolat. „Informovaný“ předpokládá poučení pacienta o účelu, povaze zákroku, jeho důsledcích, rizicích, komplikacích a alternativních možnostech tak, aby poučení rozuměl. V případech zdravotních služeb poskytovaných cizinci je odpovědností poskytovatele zdravotních služeb zajistit takové podmínky, aby byl cizinec schopen poskytnout plně informovaný a svobodný souhlas.

Z rozhovorů s pracovníky zdravotního střediska, z náhledů do zdravotnické dokumentace odsouzených i z rozhovorů s odsouzenými vyplynulo, že při potřebě tlumočení je využíván internetový překladač. MUDr. Š█████ uvedl, že k dispozici není ani cizojazyčný revers. Neporozumění v komunikaci s lékařem dále vystavuje pacienta riziku špatné diagnostiky a následně zvolené léčby, která může vést k poškození zdraví pacienta. Problematickou komunikaci lze dokladovat na příkladu odsouzeného A, kde na několika místech v jeho zdravotnické dokumentaci lze vysledovat buďto neporozumění mezi ním a lékařem, nebo jeho nedostatečnou možnost vyjádřit se k poskytované péči, o čemž svědčí dopisy psané v češtině spolu odsouzenými adresované lékařem.⁴ V souvislosti s řádným poskytováním zdravotních služeb cizincům, jejichž schopnost porozumět lékaři a vyjádřit se k poskytovaným zdravotním službám, **doporučuji využívat služeb tlumočnicka ve formě, která odstraní pochybnosti o udělení svobodného a informovaného souhlasu pacienta (např. přítomnosti tlumočnicka, nebo tlumočení po telefonu).**

Skladování léčiv

Inzulíny na příslušných oddílech jsou uskladněny v samostatné místnosti v lednici s oddělenými uzamykatelnými boxy. Klíče k boxům jsou dostupné v ložnici odsouzených. V době návštěvy byla teplota v lednicích 10 st. C (tedy mimo hranici bezpečné skladovací teploty, která je 2 až 8 st. C⁵). V místnosti nebyly k dispozici záznamy o měření a evidenci skladovacích teplot a nelékařský personál zdravotního střediska nebyl schopen jednoznačně popsat, jak se uskladnění inzulínu kontroluje. To koresponduje se skutečností, že ve věznici neexistuje vnitřní předpis, který by stanovil postup pro bezpečné skladování inzulínu a zajištění bezpečné skladovací teploty. **Doporučuji zajistit bezpečné skladování inzulínu včetně denní evidence skladovacích teplot.**

⁴ Dopis ze dne 23. 12. 2013 adresovaný MUDr. Š█████.

⁵ Viz příbalový leták léčiva Actrapid či Humalog.

Při namátkové kontrole vybavení zdravotního střediska byly nalezeny expirované léky a lékařské přístroje. Středisko nemá zaveden formalizovaný systém kontroly expirací a příslušnou dokumentaci. V jedné z ordinací byl nalezen automatický, zjevně nepoužívaný a již dle údajů od výrobce expirovaný defibrilátor. **Doporučuji zavést principy procesního řízení organizace do základních činností zdravotního střediska týkajících se skladování a užívání léčiv, lékařských přístrojů, zdravotnických pomůcek, úklidu a dezinfekce.**

Dále upozorňuji, že být v prostorách zdravotního střediska probíhala během návštěvy částečná rekonstrukce, není ani tak vhodné umísťovat krabice s různým obsahem přímo na podlahu, což brání účinné dezinfekci.

Přítomnost dozorce při vyšetření

Informace o zdravotním stavu odsouzeného jsou podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, citlivými údaji, což klade přísné požadavky na ochranu před neoprávněným uchováváním, zveřejňováním, předáváním apod. Důvěrnost informací o zdravotním stavu pacienta je rovněž chráněna zákonem o zdravotních službách, kde je uvedeno, že poskytovatel zdravotních služeb je povinen zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb. Zákon o zdravotních službách však v § 46 odst. 1 písm. g) stanoví, že při poskytování zdravotních služeb osobám ve výkonu trestu odnětí svobody může být na dohled přítomen příslušník vězeňské služby. Na doslech může být přítomen pouze tehdy, jde-li o ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka, nebo majetku. Standardy CPT však v bodu č. 51 stanoví, že *„veškeré lékařské prohlídky vězňů (ať už vstupní, nebo pozdější) by měly probíhat mimo doslech, a pokud si lékař nepřeje něco jiného, i mimo dohled vězeňské služby.“* Standardy CPT tak stanoví v porovnání s českou právní úpravou vyšší standard ochrany údajů o zdravotním stavu odsouzených osob.

Jako běžná byla zjištěna praxe, kdy se při lékařském vyšetření mladistvého odsouzeného nachází v ordinaci lékaře vždy dozorce. V případě lékařského ošetření zletilého odsouzeného se dozorce nachází v ordinaci pouze v odůvodněných případech, kdy o to požádá lékař. Uvedená praxe plošné přítomnosti dozorců v ordinaci lékaře při vyšetření je tedy částečně v rozporu s popsanou ochranou citlivých údajů o zdravotním stavu pacienta.

Rozumím obavám lékaře o vlastní bezpečnost a připouštím, že na základě odůvodněné žádosti lékaře může být dozorce v ordinaci přítomen. Bezpečnostní riziko však musí vyhodnotit lékař sám, a pokud dozorce do ordinace přizve, měl by toto zaznamenat do zdravotnické dokumentace. **Doporučuji, aby dozorce zůstal při poskytování zdravotních služeb odsouzeným mimo doslech, a pokud si lékař nepřeje něco jiného, i mimo dohled. Dále doporučuji, aby lékař přítomnost dozorce „na doslech“ zaznamenal do zdravotnické dokumentace včetně důvodů, proč si asistenci dozorce vyžádal.**

Doporučení ochránce		
Číslo	Doporučená opatření:	Termín naplnění
3.1	V souvislosti s doporučením k zavedení efektivního a transparentního systému, který zajistí dostupnost zdravotní péče odsouzeným tak, aby byly vyloučeny několikanásobné čekací lhůty, žádám o sdělení, jak s odstupem času zavedený systém funguje a jak kvantitativně snížil počet odsouzených předváděných k lékaři.	Spolu s vyjádřením ke zprávě
3.2	Doporučuji využívat služeb tlumočnicka ve formě, která odstraní pochybnosti o udělení svobodného a informovaného souhlasu a komunikaci pacienta-cizince (např. přítomnosti tlumočnicka, nebo tlumočení po telefonu).	Okamžitě
3.3	Doporučuji zajistit bezpečné skladování inzulínu včetně denní evidence skladovacích teplot.	Okamžitě
3.4	Doporučuji zavést principy procesního řízení organizace do základních činností zdravotního střediska týkajících se skladování a užívání léčiv, lékařských přístrojů, zdravotnických pomůcek, úklidu a dezinfekce.	Do 3 měsíců
3.5	Doporučuji, aby dozorce zůstal při poskytování zdravotních služeb odsouzeným mimo doslech, a pokud si lékař nepřeje něco jiného, i mimo dohled.	Okamžitě
3.6	Doporučuji, aby lékař přítomnost dozorce „na doslech“ zaznamenal do zdravotnické dokumentace včetně důvodů, proč si asistenci dozorce vyžádal.	Okamžitě

ČÁST 4 – PODMÍNKY VÝKONU TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY TRVALE PRACOVNĚ NEZAŘADITELNÝCH ODSOUZENÝCH

Zjištění z návštěvy

V rámci návštěvy jsem se zvláště zabývala podmínkami výkonu trestu odnětí svobody trvale pracovní nezařaditelných odsouzených, a to s ohledem na specifické potřeby vyplývající z jejich zdravotního postižení. Imobilní odsouzení, resp. ti, kteří vyžadují zvláštní péči, jsou soustředěni na oddílech D1 a H1. Svě šetření jsem zaměřila zejména na podmínky v rámci oddílu D1, kde bylo umístěno 41 odsouzených, z toho 11 vozíčkářů.

Materiální podmínky a podmínky pro provádění hygieny

Bezbariérový vstup na oddíl D1 je zajištěn. Oddíl tvoří celkem 8 ložnic, z nichž dvě ložnice jsou propojené a mají vlastní sociální zázemí (sprchu a WC přizpůsobené potřebám vozíčkářů na ložnici č. 110). Dále jsou na oddíle společné sprchy v umývárně, které ovšem nejsou použitelné pro imobilní odsouzené - přístupu do sprchy brání pevný zvýšený okraj a nejsou zde instalována madla a ani sedátka. Vozíčkáři jsou proto nuceni užívat pouze jednu sprchu, která se nachází na pokoji č. 110 (jedna z propojených ložnic). V této sprše je sice instalováno sedátko, nicméně zde nejsou sklopná madla pro přidržení.⁶ Ta se nacházejí pouze u WC. Sedátko má nosnost pouze 100 kg, takže odsouzeným s váhou přes 100 kg není zajištěno bezpečné sprchování.

WC přizpůsobené potřebám vozíčkářů se nachází opět pouze v koupelně na pokoji č. 110. Běžné WC kabinky na oddíle D1 nejsou pro vozíčkáře použitelné (úzký vjezd, madla pouze na dvou z nich). To platí i pro WC na zdravotním středisku, které není uzpůsobeno potřebám imobilním odsouzených. V případě, kdy odsouzený vozíčkář čeká před ordinací na ošetření lékařem (mnohdy dlouhou dobu), je mu tak možnost vykonání potřeby fakticky odepřena.

Stav, kdy na 11 vozíčkářů připadá 1 WC a 1 sprcha, nota bene umístěné v jedné koupelně na pokoji odsouzených, značně znesnadňuje provádění hygieny a nelze se s ním spokojit. Každodenně totiž dochází k situacím, kdy z důvodu, že někdo využívá sprchu, nemůže být jiným užita toaleta a obráceně. Potřeby hygieny vozíčkářů jsou navíc zcela specifické a nelze je porovnávat s potřebami běžné populace. Odsouzení potřebují výrazně delší dobu pro vyprázdnění, a to i přes užití nejrůznějších podpůrných přípravků (projímadla). **Na oddílech, kde se nacházejí odsouzení-vozičkáři, doporučuji zajistit dostatečný počet bezbariérových sprch a WC tak, aby byly pokryty potřeby imobilních odsouzených.**

Tím, že je na oddíle D1 pro vozíčkáře přizpůsobena pouze koupelna na ložnici č. 110, kterou využívá 11 odsouzených, nemají zde ubytovaní odsouzení zajištěno soukromí a podmínky pro nerušený spánek. **Doporučuji učinit taková opatření, která zajistí všem odsouzeným ubytovaným na pokoji, kde je umístěno bezbariérové WC, nerušený osmihodinový spánek a přiměřené soukromí.**

⁶ Viz bod 5.1.12 přílohy č. 3 vyhlášky č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb.

Na oddíle D1 nejsou v ložnicích odsouzených instalovány tísňové hlásiče, a to ani při lůžkách imobilních klientů a v koupelně pro imobilní. Odsouzeným odkázaným na pomoc jiné osoby je tak znemožněno tísňového hlásiče přímo užít. Není tak řádně zajištěna jejich bezpečnost. **Při lůžkách imobilních odsouzených a do koupelen určených pro imobilní odsouzené doporučuji instalovat tísňové hlásiče.**

Na oddíle D1 byl v době návštěvy umístěn odsouzený s plegií dolních končetin (od prsou dolů nic necítí). Při koupání nemůže stát, ani sedět na sedátku, takže mu vždy musí někdo pomáhat. Otázkou zůstává, zdali by věznice, ve které vykonávají trest odnětí svobody odsouzení se závažným zdravotním postižením, neměla být standardně vybavena vanou uzpůsobenou potřebám osob s poruchami pohybového ústrojí. **Ke zvýšení standardu zacházení doporučuji vybavit věznici vanou uzpůsobenou potřebám osob s poruchami pohybového ústrojí.**

Na oddělení je dále malý kuchyňský kout s vařičem, kde si mohou odsouzení ve stanovené ranní a odpolední hodiny uvařit kávu, případně ohřát jídlo. Kuchyňská linka neodpovídá potřebám osob na vozíku (je běžné výšky, není prostor pro vjetí s vozíkem pod kuchyňskou desku), takže její užití je znesnadněno. **Ke zvýšení standardu zacházení doporučuji uzpůsobit kuchyňskou linku potřebám odsouzených vozíčkářů.**

Činnost „ošetřovatelů“

Pomoc a podporu při zvládnání běžných denních činností, stravy, hygieny, přesunů a některých ošetřovatelských úkonů trvale pracovní nezařaditelných odsouzených, kteří to s ohledem na svůj stav potřebují, zajišťují ve věznici čtyři pracovní zařazení odsouzení, kteří jsou označováni za ošetřovatele. Jde o pracovní zařazené odsouzené, kteří však nejsou sanitáři dle Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 17/2013, kterým se stanoví podmínky výkonu činnosti sanitáře osobami ve výkonu trestu odnětí svobody ve zdravotnických zařízeních Vězeňské služby České republiky poskytující lůžkovou péči. Po formální stránce tak předmětnou činnost ošetřovatelů, jak jsem ji poznala při návštěvě, nepokrývá žádný zvláštní vnitřní předpis vězeňské služby.

Náplní pracovní činnosti ošetřovatele, resp. zdravotního asistenta,⁷ je dopomoc odsouzeným, kteří to potřebují, se základními úkony sebeobsluhy – prováděním osobní hygieny, výměnou inkontinenčních pomůcek, dovozem a rozvozem jídla, přípravou inzulinových per apod. Na náplň pracovní činnosti tzv. ošetřovatele tak, jak jsem ji mohla poznat během návštěvy, nejsou právními předpisy kladeny žádné nároky na odbornost,⁸ nicméně z povahy věci musejí tzv. ošetřovatelé prokázat praktické dovednosti pro uvedené pracovní zařazení.⁹ Jeden z ošetřovatelů sice splňuje požadavky na odbornost, neboť je vzdělán v oboru zdravotní záchranář, nicméně další dva ošetřovatelé sdělili, že neprošli

⁷ Tzv. ošetřovatel je dle přílohy 3a Metodického listu ředitele ekonomického odboru Generálního ředitelství Vězeňské služby České republiky č. 20/2009, kterým se stanoví postup vedení přehledu o pracovním zařazení obviněných, odsouzených a chovanců ústavů zabezpečovací detence, překážkách v práci a tvorbě pracovních podmínek a statistických údajů o zaměstnanosti v programové aplikaci Vězeňského informačního systému, modul Zaměstnávání, zařazen na pracoviště „zdravotní asistent“.

⁸ Srov. zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, či vyhláška č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků, ve znění pozdějších předpisů.

⁹ Prokázání pracovních dovedností nutných pro uvedené pracovní zařazení ostatně předpokládá i samo pracovní zařazení (popis pracovní činnosti dle Přílohy 3a metodického listu č. 20/2009).

žádným zvláštním školicím kurzem. Toto potvrdil rovněž vedoucí lékař zdravotního střediska, které na zaškolení nikterak neparticipovalo. Z popisu pracovní činnosti pracovní zařazeného odsouzeného – tzv. ošetřovatele vyplývá, že prokázal praktické dovednosti nutné pro pracovní zařazení, nicméně tuto skutečnost stvrdil „pouze“ vychovatel.¹⁰

Stav, kdy o osoby, které potřebují péči, pečují osoby bez patřičného vzdělání či alespoň proškolení, je vysoce rizikový, a to s ohledem na spektrum odsouzených se zdravotním postižením a jejich potřeb. Nezaškolení laici tak zajišťují aplikaci inzulínů, měření a interpretaci hodnot glykémie, nebo manipulují s močovými katétry. **Doporučuji proto, aby byl každý ošetřovatel proškolen v oblastech náplně činnosti.** Z vyjádření ředitele věznice ze dne 30. 6. 2014 vyplývá, že ošetřovatelům bude na podzim 2014 zajištěn šestitýdenní kurz pro sanitáře, který zaštití Vazební Věznice Praha-Pankrác. **Žádám o sdělení, kolik odsouzených a v jakém termínu se zaškolení zúčastnilo.**

Péči o odsouzené zajišťují na oddíle H1 a D1 vždy dva tzv. ošetřovatelé, jejichž standardní pracovní doba je 8 hodin denně. Ošetřovatele však nemá kdo v jejich činnosti vystřídat a péči poskytují de facto nepřetržitě. Navíc ošetřovatelé jsou na oddíle D1 ubytováni na ložnicích (propojená ložnice s bezbariérovým WC) s odsouzenými, kteří potřebují nejvyšší míru dopomoci a není pro ně zajištěn prostor pro odpočinek a ani osmihodinová doba k nerušenému spánku.¹¹ Byť ošetřovatelé vykonávají péči s velkým osobním nasazením a empatií, což bylo během návštěvy znatelné, je zřejmý jejich početní nedostatek. S poskytováním faktické nepřetržité péče jde tedy ruku v ruce další riziko, a to riziko jejich přetížení. Upozorňuji, že přetrvávající vypětí ošetřovatelů a náročnost jejich práce je velkým rizikem jak směrem k ostatním odsouzeným, tak i samotným ošetřovatelům. **Doporučuji navýšit počet ošetřovatelů tak, aby byla zajištěna adekvátní dostupnost péče o odsouzené při respektu k ustanovení zákoníku práce o délce pracovní doby (§ 81 a násl. zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).**

Proškolení personálu, pomůcky pro zvládání hypoglykemie

Personál oddílů věznice, kam jsou soustředováni odsouzení se zdravotním postižením, není metodicky veden zdravotnickými pracovníky věznice. Zaměstnanci věznice sice každoročně absolvují školení první pomoci, nicméně další proškolení stran zacházení s osobami se zdravotním postižením není zajištěno. Dozorci ani vychovatelé nejsou dle zjištění edukováni o postupu při zvládání komplikací diabetu (zejména hypoglykémie). Navíc na oddíle, kde je umístěna řada diabetiků, není k dispozici žádná laicky aplikovatelná vybavení při hypoglykémii (např. Hypokit). To potvrdil i jeden z odsouzených, který namítal, že nikdo z personálu mu není po hypoglykemickém záchvatu připraven podat injekci s glukózou, kterou má pro tento případ připravenou. **Doporučuji zajistit metodické vedení zdravotnických pracovníků věznice na činnostech personálu věznice, který působí na oddílech, kde jsou soustředováni zdravotně postižení odsouzení (režimová opatření, základní rizika).** **Doporučuji zajistit, aby na oddílech, kde pobývají diabetici léčení inzulínem, byly k dispozici pomůcky pro laické zvládání hypoglykemie.**

¹⁰ Viz popis pracovní činnosti odsouzeného J ze dne 15. května 2014 (způsobilost stvrzena vychovatelem PhDr. [redacted]).

¹¹ Srov. § 16 odst. 5 zákona.

Zdravotní péče a zdravotní pomůcky

Kromě stížností na včasnost poskytování zdravotních intervencí a podávání a vydávání léků, které musejí odsouzení pravidelně užívat (viz kapitola poskytování zdravotní péče), signalizovali odsouzení na oddílech, kde jsou soustředováni odsouzení s nejvyšší potřebou dopomoci (triplegici, paraplegici, nevidomí atd.), další pochybení při poskytování zdravotní péče.

Navzdory tomu, že každý pojištěnec má právo na poskytnutí hrazených služeb v rozsahu a za podmínek stanovených zákonem o veřejném zdravotním pojištění,¹² a zákon o výkonu trestu garantuje odsouzeným s těžkým zdravotním postižením právo na zajištění přiměřených podmínek umožňujících důstojný výkon trestu,¹³ z rozhovorů s personálem věznice a zdravotnické dokumentace vyplynulo, že žádnému z odsouzených není přes jeho zdravotní stav a postižení aktuálně poskytována odborná rehabilitační péče či ergoterapie. Odsouzení nemají k dispozici ani dostatečný počet kompenzačních pomůcek. Přitom hrazenými službami ve smyslu § 13 zákona o veřejném zdravotním pojištění se rozumí kromě jiného zdravotní péče léčebně rehabilitační a poskytování zdravotnických prostředků, zejm. kompenzačních pomůcek.

Někteří odsouzení, u nichž je potřeba rehabilitace zjevná, navštěvují v rámci věznice tzv. terapie (relaxační cvičení, pohybová a pracovní terapie vedená vychovatelem). Z vyjádření věznice ze dne 16. 7. 2014 vyplývá, že v případě potřeby je odborná rehabilitační péče zajišťována Vězeňskou nemocnicí v Brně, či Pardubickou krajskou nemocnicí, a. s. Přes deklarovanou *možnost* zajištění rehabilitační péče není tento druh péče na základě mých zjištění poskytován, a to ani v případě triplegiků a paraplegiků, resp. osob po mozkové mrtvici. Nejsou tak vytvořeny podmínky pro zlepšení zdravotního stavu a kondice odsouzených. Naopak vlivem nedostatečné rehabilitační péče dochází ke stagnaci či gradaci nepříznivého zdravotního stavu, který přináší utrpení a znesnadní návrat odsouzených do běžného života, čímž je zasaženo do práv pacienta.¹⁴ **Doporučuji zajistit odsouzeným, jejichž zdravotní stav to vyžaduje, rehabilitační a ergoterapeutickou péči.**

Na potřebu zajištění dostatečného množství kompenzačních pomůcek jsem upozornila již ve výzvě ze dne 7. července 2014. Věznice ve svém vyjádření ze dne 16. 7. 2014 uvádí, že odsouzeným je k dispozici 7 polohovacích postelí (elektrické i mechanické), které jsou přidělovány na základě doporučení lékaře, 4 samostatné přenosné hrazdy k lůžku a 3 speciální sklopné stolky, které usnadňují konzumaci jídla. Dle vyjádření přizvaného lékaře však přes výše uvedené není k dispozici dostatečné množství polohovacích lůžek a dalších zdravotních pomůcek. Odsouzení tak vyčkávají úmrtí či odchodu z výkonu trestu jiných odsouzených, protože jedině tak jim bude polohovací lůžko, hrazda či jiná zdravotní pomůcka k dispozici. Zdokumentovaný je případ cizince A, kterému nebyl k dispozici po dobu ¾ roku invalidní vozík.¹⁵ Dalším příkladem nedostatečného zajištění kompenzačních

¹² § 11 odst. 1 písm. d) zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

¹³ § 16 odst. 7 zákona.

¹⁴ Základním posláním rehabilitační péče je obnova co nejvíce nezávislého a plnohodnotného života pacienta. Cvičení bude s ohledem na rozsah postižení jedním z preventivních prostředků, jak předcházet rychlému nástupu atrofie svalstva, kontrakturám apod., což zhorší i zařazení do běžného života po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

¹⁵ S ohledem na nutnou komplexnost hodnocení a poskytování péče uvedenému cizinci byl případ vyčleněn k samostatnému šetření (viz sp. zn. 4420/2014/VOP/JM), které je vedu z vlastní iniciativy proti Věznici Pardubice.

pomůcek je odsouzený B, diabetik užívající inzulín, který je dle odborného posudku prakticky slepý. Navzdory tomu není vybaven pomůckami pro nevidomé diabetiky (speciální inzulínové pero, glukometr s hlasovým hlášením). Navzdory tomu, že většina odsouzených jsou pojištěnci na základě zákona o veřejném zdravotním pojištění, zdravotními pomůckami nedisponují. V případě těch, kteří nejsou zařazeni v systému veřejného zdravotního pojištění, musí kompenzační pomůcky zajistit Vězeňská služba České republiky.¹⁶
Doporučuji zajistit osobám se zdravotním omezením adekvátní zdravotní (kompenzační) pomůcky.

Poskytovaná zdravotní péče ve věznici musí být komplexní. Zdravotnický personál tak má pacientům poskytovat veškeré informace vedoucí ke zkvalitnění života osob se zdravotním postižením. Při návštěvě jsem navzdory tomu zjistila, že odsouzenému B nebyla poskytnuta edukační péče směřující k nácviku běžných dovedností nevidomých. Zjištěn byl i případ, kdy odsouzený po amputaci nevěděl o možnosti získat protézu. MUDr. H. [redacted] při přímém dotazu na tuto otázku uvedl, že mu není znám důvod, proč odsouzené aktivně informovat o možnosti získání protéz. V konečném důsledku tato nečinnost zdravotnických pracovníků vede k poškození pacientů, proto **doporučuji aktivně edukovat pacienty ve věci jejich zdravotního postižení a nabízet jim možné způsoby zmírnění či odstranění nepříznivých následků jejich zdravotního stavu.**

Vázení imobilních odsouzených

Ochrana zdraví vězněných osob, kterou mimo jiné akcentuje bod 39. Evropských vězeňských pravidel, se dotýká i rizik spojených s malnutricí a prevencí jejího vzniku. Přesto v navštíveném zařízení není zjišťována váha imobilních odsouzených. Dokumentuje to případ odsouzeného A, který nebyl ani v den příjmu (11. září 2013) do Věznice Pardubice zvážen, byť sám poukazoval na potíže s příjmem potravy a ztrátou váhy. Ve zdravotnické dokumentaci dne 30. prosince 2013 je pouze uveden záznam lékaře: „*Hubne, na stolici byl, jí málo. Zvážit nelze, ale je vidět hmotnostní úbytek*“. Věznice, která deklaruje svoji specializaci na výkon trestu odnětí svobody odsouzených zařazených do skupiny trvale pracovní nezařaditelných, tedy i odsouzených se zdravotním postižením, nemá možnost zvážit imobilní odsouzené. Upozorňuji, že nebyly aplikovány ani alternativní metody zjišťování toho, zda odsouzený není ohrožen malnutricí (měření svalové síly, měření obvodu paže, zjištění stavu hydratace, rozložení tukových zásob apod.). **Doporučuji zajistit technické prostředky k možnosti vážení imobilních odsouzených.**

Konstatování špatného zacházení

Zjištěný neuspokojivý stav stran podmínek výkonu trestu odnětí svobody pro osoby se zdravotním postižením dle mého názoru zakládá porušení článku 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, což dovozují z judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku.¹⁷

¹⁶ Srov. § 16 odst. 7 zákona.

¹⁷ Srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku ve věci *Vincent proti Francii* ze dne 24. 10. 2006, č. 6253/03; *Cara-Damiani proti Itálii* ze dne 7. 2. 2012, stížnost č. 2447/05; *Semikhvostov proti Rusku* ze dne 6. 2. 2014, stížnost č. 2689/12; *Farbtuhs proti Lotyšsku* ze dne 2. 12. 2004, stížnost č. 4672/02; *D. G. proti Polsku* ze dne 12. 2. 2013, stížnost č. 45705/07; *Zarzycki proti Polsku* ze dne, 6. 3. 2013, stížnost č. 15351/03.

Doporučení ochránce		
Číslo	Doporučená opatření:	Termín naplnění
4.1	Na oddílech, kde se nacházejí odsouzení-vozíčkáři, doporučuji zajistit dostatečný počet bezbariérových sprch a WC tak, aby byly pokryty potřeby imobilních odsouzených.	Do 6 měsíců
4.2	Doporučuji učinit taková opatření, která zajistí všem odsouzeným ubytovaným na pokoji, kde je umístěno bezbariérové WC, nerušený osmihodinový spánek a přiměřené soukromí.	Do 6 měsíců
4.3	Při lůžkách imobilních odsouzených a do koupelen určených pro imobilní odsouzené doporučuji instalovat tísňové hlásiče.	Okamžitě
4.4	V souvislosti s doporučením směřujícím k proškolení ošetřovatelů v oblastech náplně pracovní činnosti žádám o sdělení, kolik odsouzených a v jakém termínu se zaškolení zúčastnilo.	Spolu s vyjádřením ke zprávě
4.5	Doporučuji navýšit počet ošetřovatelů tak, aby byla zajištěna adekvátní dostupnost péče o odsouzené při respektu k ustanovení zákoníku práce o délce pracovní doby (§ 81 a násl. zákona č. 262/2006 Sb. zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).	Do 3 měsíců
4.6	Doporučuji zajistit metodické vedení zdravotnických pracovníků věznice na činnostech personálu věznice, který působí na oddílech, kde jsou soustřeďováni zdravotně postižení odsouzení (režimová opatření, základní rizika). Doporučuji zajistit, aby na oddílech, kde pobývají diabetici léčení inzulínem, byly k dispozici pomůcky pro laické zvládnání hypoglykémie.	Okamžitě
4.7	Doporučuji zajistit, aby na oddílech, kde pobývají diabetici léčení inzulínem, byly k dispozici pomůcky pro laické zvládnání hypoglykémie.	Okamžitě
4.8	Doporučuji zajistit odsouzeným, jejichž zdravotní stav to vyžaduje, rehabilitační a ergoterapeutickou péči.	Okamžitě
4.9	Doporučuji zajistit osobám se zdravotním omezením adekvátní zdravotní (kompenzační) pomůcky.	Okamžitě
4.10	Doporučuji aktivně edukovat pacienty ve věci jejich zdravotního postižení a nabízet jim možné způsoby zmírnění či odstranění nepříznivých následků jejich zdravotního stavu.	Okamžitě
4.11	Doporučuji zajistit technické prostředky k možnosti vážení imobilních odsouzených.	Do 2 měsíců

Opatření doporučená ke zvýšení standardu zacházení

Doporučuji uzpůsobit kuchyňskou linku potřebám odsouzených vozíčkářů.

Doporučuji vybavit věznici vanou uzpůsobenou potřebám osob s poruchami pohybového ústrojí.
--

ČÁST 5 – STRAVOVÁNÍ

Zjištění z návštěvy

Setkala jsem se s tvrzením odsouzených, že k obědu či večeři je maso odsouzeným podáváno pouze mechanicky upravené (sekaná, masové kuličky apod.). Z vyjádření personálu věznice vyplynulo, že je tomu skutečně tak, a to z důvodu prevence konfliktů mezi vězni způsobených velikostí vydané porce masa. Dle mého názoru může být důvod také ekonomický, neboť pořizovací náklady mechanicky zpracovaného masa jsou nižší. Tomu odpovídají i alarmující poznatky odsouzených, kteří hovořili o přípravě jídla z kuřecího separátu, přičemž v jídle nacházejí mleté peří a zobáky. V rámci návštěvy jsem chtěla tuto skutečnost ověřit přímo v provozu kuchyně a skladovacích zásob, nicméně mrazáky pro uskladnění masa byly prázdné.

Již prvotní výzvou jsem doporučila věznici, aby odsouzeným podávala i mechanicky nezpracované maso (tzn. plátky masa). Ředitel věznice ve vyjádření ze dne 16. 7. 2014 potvrdil praxi přípravy jídla odsouzeným s přiznanou základní stravní normou z mechanicky zpracovaného masa a přislíbil nápravu ve formě častějšího zařazení plátkového masa na jídelníček. **Žádám o sdělení, kolikrát bylo odsouzeným s přiznanou základní stravní normou v měsíci srpnu a září 2014 podáno k obědu a k večeři plátkové maso. Doporučuji nepřipravovat pokrmy ze separátu, jenž obsahuje nemasité zbytky zvířat.**

Odsouzeným umístěným na OVKT je jídlo nakládáno přímo z várníc do jídelních misek (ešusů). Odsouzenému, který neměl k dispozici ešus, byl bez dalšího podán do ešusu z momentálně uprázdněné cely. Nevidím důvody pro plošnou praxi vydávání jídel do ešusů odsouzeným umístěným na oddělení pro výkon kázeňských trestů a **doporučuji vydávat formou jídloboxů tak, jak je podávána těm odsouzeným, kteří neodebírají stravu přímo v jídelně.**

Odsouzení si plošně stěžovali na absenci mléka v jídelníčku. **Žádám proto o zaslání jídelníčků za měsíce srpen a září 2014, z nichž bude zřejmé, kolikrát bylo odsouzeným mléko poskytnuto.**

Doporučení ochránce		
Číslo	Doporučená opatření:	Termín naplnění
5.1	Žádám sdělení, kolikrát bylo odsouzeným s přiznanou základní stravní normou v měsíci srpnu a září 2014 podáno k obědu a k večeři plátkové maso.	Spolu s vyjádřením ke zprávě
5.2	Doporučuji nepřipravovat pokrmy ze separátu, jenž obsahuje nemasité zbytky zvířat.	Okamžitě
5.3	Doporučuji vydávat jídla odsouzeným umístěným na OVKT v jídloboxech.	Okamžitě
5.4	Žádám o zaslání jídelníčků za měsíce srpen a září 2014, z nichž bude zřejmé, kolikrát bylo odsouzeným mléko poskytnuto.	Spolu s vyjádřením ke zprávě

ČÁST 6 – KONTAKT S VNĚJŠÍM SVĚTEM

Zjištění z návštěvy

Evropská vězeňská pravidla doporučují v bodě č. 24.1 umožnit odsouzeným komunikovat „co možná nejčastěji, písemně, telefonicky nebo jinými formami komunikace s jejich rodinami, jinými osobami a zástupci externích organizací, a přijímat návštěvy těchto osob.“ Na komunikaci a návštěvy se mohou vztahovat pouze taková omezení a kontroly, která sledují legitimní cíl (pořádek, bezpečnost apod.) a jsou tomuto cíli přiměřená (přijatelná minimální úroveň styku).

Návštěvy

Odsouzení mají možnost na základě § 19 odst. 1 zákona o výkonu trestu přijímat na dobu tří hodin během jednoho kalendářního měsíce návštěvy blízkých osob. Odsouzeným však ve věznici není umožněno návštěvy tzv. dělit (např. dvě návštěvy trvající devadesát minut). Pouze jeden vychovatel uvedl, že by takové dělení návštěvy povolil. Uvedené není v souladu s požadavkem na zachování vazeb s blízkými osobami, a proto **doporučuji zavést praxi „dělení“ návštěv odsouzených.**

Vyhláška v § 27 odst. 1 předpokládá, že pro návštěvníky odsouzených bude zřízena vhodně vybavená čekárna. S existencí čekárny jsem se ve věznici nesetkala. **Doporučuji, aby byla pro návštěvníky odsouzených zřízena vhodně vybavená čekárna.**

Balíčky

I přes nedostatek základních hygienických potřeb (toaletní papír, papírové kapesníčky apod.), zejm. v případě odsouzených majících nárok na sociální balíček, není odsouzeným umožněno přijímat základní hygienické potřeby v režimu § 24 odst. 3 zákona, na základě kterého se na balíčky obsahující prádlo, oděv a potřeby k realizaci programu zacházení, pro vzdělání nebo zájmovou činnost nevztahuje váhové a frekvenční omezení. Uvedená praxe dle mého názoru nepřispívá k socializaci vězňených osob a v kontextu odporuje účelu výkonu trestu. Ke zvýšení standardu zacházení proto **doporučuji umožnit odsouzeným přijímat hygienické potřeby rovněž v režimu balíčku na základě § 24 odst. 3 zákona.**

Korespondence

Ředitel věznice uvedl, že odsouzenému, který má nárok na sociální balíček a vystane mu potřeba získat poštovní známku, ji získá. Praxi odeslání prvního dopisu zdarma popsali dva vychovatelé. Byť uvedená praxe nemá odraz ve vnitřním řádu věznice, tento přístup věznice považuji za vhodný, a to navzdory tomu, že součástí sociálního balíčku nejsou poštovní známky.¹⁸ S ohledem na doporučení Evropských vězeňských pravidel stran podpory komunikace s rodinou či jinými osobami, **doporučuji umožnit odsouzeným, kterým vznikl nárok na tzv. hygienický balíček, odeslat dvě neúřední listovní zásilky měsíčně na náklady věznice.**

¹⁸ Srov. obsah balíčku dle metodického listu generálního ředitele o podrobnostech pro výdej balíčku obsahujícího základní věci osobní potřeby.

Doporučení ochránce		
Číslo	Doporučená opatření:	Termín naplnění
6.1	Doporučuji zavést praxi „dělení“ návštěv odsouzených.	Okamžitě
6.2	Doporučuji, aby byla pro návštěvníky odsouzených zřízena vhodně vybavená čekárna.	Do 3 měsíců
6.3	Doporučuji umožnit odsouzeným přijímat hygienické potřeby rovněž v režimu balíčku na základě § 24 odst. 3 zákona.	Okamžitě
6.4	Doporučuji odsouzeným, kterým vznikl nárok na tzv. hygienický balíček, umožnit odeslat dvě neúřední listovní zásilky měsíčně na náklady věznice.	Okamžitě

ČÁST 7 – ÚČEL VÝKONU TRESTU

Zjištění z návštěvy

Kázeňské odměny

Odsouzený, který „svým chováním a jednáním, nebo příkladným činem projevuje odpovědný přístup k plnění stanovených povinností a spolupracuje při naplňování účelu výkonu trestu,¹⁹“ může být kázeňsky odměněn, což je jeden ze základních motivačních prvků v průběhu výkonu trestu odnětí svobody. S pozitivní motivací pracují i Evropská vězeňská pravidla, která v bodě 106.2 doporučují, aby všichni odsouzení vězni byly motivovány k účasti na programech vzdělávání a odborném výcviku. Získané kázeňské odměny nemají vliv pouze na samotný výkon trestu odnětí svobody, ale také na šanci odsouzených dosáhnout podmínečného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, o kterém rozhoduje soud.

Odsouzení si stěžovali na zpřísnění podmínek, za kterých lze kázeňskou odměnu získat, a to v souvislosti s příchodem ředitele věznice plk. Mgr. Pšeničky. Jelikož přestaly být udělovány pochvaly za aktivitu ve škole a na pracovišti, odsouzení, kteří se vzdělávají, či jsou zařazeni do práce, odměny reálně stěží dosáhnou, neboť pro další činnosti, které by byly kázeňskou odměnou odměněny, nezbyvají příležitosti. Zaznamenán byl i případ, kdy se z tohoto důvodu odsouzený nechal vyřadit z práce. **Doporučuji kázeňsky odměňovat rovněž odsouzené, kteří dosahují adekvátních vzdělávacích či pracovních úspěchů.**

Odsouzení nezařazení do práce, či ti, kteří nestudují, poukazovali na demotivační časové období potřebné k získání nároku na odměnu. Vesměs se jednalo o podmínku tříměsíčního bezproblémového plnění pracovních úkolů (např. úklid). Nechci paušálně stanovovat dobu výkonu aktivity k udělení kázeňské odměny, nicméně **doporučuji přehodnotit systém a intervaly potřebné pro udělení kázeňské odměny** tak, aby nebyl spíše demotivující.

Zcela specifický přístup v udělování kázeňských odměn je třeba aplikovat v případě trvale pracovní nezařaditelných odsouzených, zejména těch se zdravotním postižením. Možnosti získání kázeňské odměny jsou limitovány jejich zdravotními možnostmi. **Doporučuji aplikovat přiměřeně odlišná kritéria pro kázeňské odměňování trvale pracovní nezařaditelných odsouzených, zvláště těch se zdravotním postižením.**

Prostupné skupiny vnitřní diference

Prostupné skupiny vnitřní diference představují dle § 39 odst. 9 vyhlášky „*ucelený systém pozitivní motivace odsouzených*“. Zařazení do určité skupiny vnitřní diference odráží způsob naplňování cíle programu zacházení, chování a jednání odsouzeného a má vliv na poskytování „výhod“ v rámci výkonu trestu odnětí svobody. Zařazení do postupné skupiny vnitřní diference je rovněž faktorem, který hraje roli při rozhodování soudu o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Na základě zjištění z návštěvy konstatuji, že zařazení odsouzených do určité postupné skupiny vnitřní diference nemá výraznější

¹⁹ § 45 zákona.

dopad na podmínky výkonu trestu odnětí svobody ve věznici konkrétního odsouzeného na oddíle. Ačkoliv dle vnitřního řádu věznice mají mezi diferenciačními skupinami být rozdíly²⁰ (co do možností účasti na různých aktivitách – např. využívání místnosti pro kondiční cvičení odsouzenými v první skupině apod.), reálně jsou neznatelné. Takto nastavený systém působí zcela demotivačně pro odsouzené, kteří splňují nároky na zařazení do první i třetí skupiny prostupné vnitřní diferenciace. **Doporučuji využívat prostupné skupiny vnitřní diferenciace tak, aby zařazení do jednotlivých skupin působilo motivačně, což přispěje rovněž k zachování většího pořádku v rámci výkonu trestu odnětí svobody.**

Poskytování kopií dokumentů

Z mých zjištění plyne, že vychovatelé i sociální pracovníci mají zapovězeno kopírování jakýchkoliv dokumentů pro odsouzené. Tato praxe je v rozporu se stanoviskem ochránce.²¹ V této souvislosti podotýkám, že generální ředitel Vězeňské služby ČR přijal argumenty ochránce v předmětném stanovisku a uznal, že striktní uplatňování § 17 Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 50/2008 by v konečném důsledku mohlo vést ke znemožnění uplatňování práv odsouzených. Byť generální ředitel dopisem ze dne 13. září 2010 přislíbil změnu cit. nařízení v uvedeném duchu, doposud se tomu tak nestalo a věci se dále budu zabývat. Na základě uvedeného **doporučuji, aby odsouzeným, kteří o to požádají, byly věznicí poskytovány fotokopie dokumentů zaslaných orgány činnými v trestním řízení (např. rozsudek).**

Výstupní oddělení

Ve věznicích lze na základě § 74 zákona zřizovat výstupní oddělení, která mají za cíl umožnit odsouzeným přípravu na pobyt na svobodě. Existenci výstupních oddělení ve věznici s ostrahou považuji za nutnou. V souvislosti s reprofilací navštívené věznice probíhaly v době návštěvy přípravy na zřízení výstupního oddělení, jehož činnost měla být zahájena v červenci 2014. **Žádám o sdělení, jaká je aktuální kapacita výstupního oddělení pro odsouzené v dozoru a odsouzené v ostraze, včetně harmonogramu práce s odsouzenými zařazenými na výstupní oddělení.**

Doporučení ochránce		
Číslo	Doporučená opatření:	Termín naplnění
7.1	Doporučuji kázeňsky odměňovat rovněž odsouzené, kteří dosahují adekvátních vzdělávacích či pracovních úspěchů.	Okamžitě
7.2	Doporučuji přehodnotit systém a intervaly potřebné pro udělení kázeňské odměny tak, aby nebyl spíše demotivující.	Okamžitě
7.3	Doporučuji aplikovat přiměřeně odlišná kritéria pro kázeňské odměňování trvale pracovní nezařaditelných odsouzených, zvláště těch se zdravotním postižením.	Okamžitě

²⁰ Srov. např. čl. 27 vnitřního řádu – motivační činitele ve věznici s dozorem (sledování televizních programů do 24 hodin, využívání místnosti pro kondiční cvičení, realizace vycházek podle možností věznice v rozsahu až 2 hod.). Obdobně motivační činitele ve věznici s ostrahou.

²¹ VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. Sborník stanovisek veřejného ochránce práv – vězeňství. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. 336 S. ISBN: 978-80-7357-606-6. S. 256 a násl.

7.4	Doporučuji využívat prostupné skupiny vnitřní diferenciací tak, aby zařazení do jednotlivých skupin působilo motivačně.	Okamžitě
7.5	Doporučuji, aby odsouzeným, kteří o to požádají, byly věznicí poskytovány fotokopie dokumentů zaslaných orgány činnými v trestním řízení (např. rozsudek).	Okamžitě
7.6	Žádám o sdělení, jaká je aktuální kapacita výstupního oddělení pro odsouzené v dozoru a odsouzené v ostraze, včetně harmonogramu práce s odsouzenými zařazenými na výstupní oddělení.	Spolu s vyjádřením ke zprávě

ČÁST 8 – KULTURNÍ A SOCIÁLNÍ POTŘEBY

Zjištění z návštěvy

Vycházky

V souladu s § 16 odst. 5 zákona zabezpečuje věznice denně odsouzeným vycházku trvajíc minimálně jednu hodinu, v rámci které mohou na základě § 20 odst. 6 vyhlášky sportovat. Dle výpovědí odsouzených napříč oddíly však sportování při vycházkách není povoleno, a to z rozhodnutí ředitele věznice. Proto jsem již ve výzvě ze dne 7. července 2014 doporučovala umožnit odsouzeným sportovat, načež ředitel věznice ve svém vyjádření ze dne 16. července 2014 uvedl, že odsouzeným je individuální sportování umožněno. **Žádám o sdělení, zda možnost odsouzených sportovat v rámci vycházek trvá.**

Evropský výbor proti mučení rovněž požaduje vytvoření krytého prostoru (tzv. přístřešky), který by skýtal ochranu před nepříznivým počasím.²² Ve věznici jsou přístřešky instalovány pouze na vycházkovém dvoře při budově H. Ostatní odsouzení, kteří nemají přístup k těmto přístřeškům, na vycházku v případě nepříznivého počasí raději nejdou, a to právě z důvodu absentujícího alespoň částečného zastřešení vycházkového dvora. **Doporučuji zřídit přístřešky na vycházkových dvorech.**

Sportovní aktivity a zázemí pro ně

Evropská vězeňská pravidla se v bodě 27 věnují doporučením stran cvičení a relaxační činnosti vězňených osob. Možnosti sportovat při individuálních aktivitách jsem se dotkla již výše a navážu na cit. vyjádření ředitele věznice, dle kterého je možno odsouzenými využívat zejména „*hřiště s umělým povrchem, dále hřiště na minigolf, tělocvična, která byla zrekonstruována v roce 2013, a sportovní místnosti na některých odděleních.*“ Má zjištění stran sportovních aktivit a využívání sportovního zázemí však nejsou tak optimistická, jak vyznívá z textu vyjádření. Hřiště s umělým povrchem nemohou odsouzení využívat v rámci individuálních vycházek (nepřípustné opakované zatížení totožných míst povrchu), tělocvična je využívána sporadicky (během jara byla využívána 1-3 hodiny denně; někteří odsouzení nicméně ani nevěděli, že věznice je tělocvičnou vybavena), golfové hřiště bylo v době návštěvy zcela zarostlé travinami a posilovnu ředitel věznice zakázal užívat. **Doporučuji více využívat sportovní zázemí věznice pro aktivity odsouzených.**

Nákupy v kantýně

Věznice v souladu s požadavky § 23 zákona realizuje právo odsouzených nakupovat v prodejně věznice potraviny a věci osobní potřeby. Nákupy probíhají v úterky a čtvrtky, nicméně není ani orientačně stanoven čas, kdy jsou jednotlivá oddělení naváděna na nákup. Stává se tak, že odsouzení, kteří jsou na vycházce, nemohou realizovat nákup, neboť dozorce navádí odsouzené v době, kdy jsou mimo oddíl. Odsouzení tak nemohou využít práva nakupovat garantovaného § 31 odst. 2 vyhlášky. **Doporučuji stanovit orientační časy nakupování pro jednotlivé oddíly tak, aby nekolidovaly s vycházkou.**

²² EVROPSKÝ VÝBOR PROTI MUČENÍ. Standardy CPT [online]. Štrasburk: Evropský výbor proti mučení, 2010 [cit. 1. 8. 2014]. Dostupné z: <http://www.cpt.coe.int/lang/cze/cze-standards.pdf>

Odsouzení nemají k dispozici přehled sortimentu zboží, které je dostupné v prodejně věznice, což odsouzeným znemožňuje předem se připravit na nákup a způsobuje to průtahy při nakupování. Vytvoření seznamu dle mého názoru nemůže bránit obměna nabízeného zboží, neboť sortiment základního zboží je téměř neměnný. S popsanou praxí jsem se setkala i v jiné věznici, kde se odsouzení díky přehledu nabízeného zboží vzájemně zmocňovali skrze jednoduchý formulář k nákupu. **Doporučuji vytvořit orientační seznam zboží a cen, které vězeňská prodejna nabízí, a zajistit jeho dostupnost na oddělech.**

Odsouzení si obecně stěžovali na ceny v prodejně věznice, zejména na ceny kávy. Doplněním ze dne 30. 6. 2014 první zástupce ředitele věznice sdělil, že v roce 2014 byly realizovány celkem tři kontroly cen ve vězeňské prodejně a ve srovnatelných třech obchodech nacházejících se v Pardubicích, nicméně nezaslal žádné podkladové materiály. **Žádám o zaslání protokolů z předmětných kontrol spolu s vyjádřením ke zprávě.**

Náboženství

Každý má na základě čl. 16 odst. 1 Listiny základních práv a svobod právo svobodně projevat své náboženství nebo víru buď sám, nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony, nebo zachováním obřadu. Odsouzení napříč oddíly upozorňovali na omezení, která souvisejí s možností držení růžence. Někde se omezení vztahovala na nemožnost nošení růžence na krku (např. oddíl B), jinde byly růžence odsouzeným vydávány pouze v rámci účasti na nábožensky řízené aktivitě (oddíl F).

Možnost mít při sobě náboženské předměty pramení z § 22 odst. 2 zákona, resp. § 4, resp. § 30 vyhlášky, která stanoví, že o ponechání jiných věcí odsouzenému (včetně předmětů náboženské povahy) rozhoduje ředitel věznice, nebo jím pověřený zaměstnanec. V této souvislosti považuji za důležité upozornit i na Metodický list hlavního kaplana č. 7/2007, kde je v čl. 4 zdůrazněno, že jiné předměty, jako křížky, růžence, růžencové předměty a další devocionální předměty mohou mít pro odsouzené podstatný náboženský význam, který nemusí být zjevně patrný z jejich tvaru a používání.

V rámci rozhodování o ponechání náboženských předmětů ředitel věznice nesmí podstupovat nepřiměřené bezpečnostní riziko (např. užití růžence jako škrtidla), na druhou stranu by neměl rozhodovat pod vlivem přílišné opatrnosti. Současně by rozhodnutí o nepovolení takového předmětu nemělo být v nepoměru k tomu, jaké předměty mohou odsouzení používat (např. psací potřeby, elektrický holicí strojek) a s jakými předměty mohou ve věznici (např. i v pracovním zařazení) přijít běžně do styku. Úvaha musí být vedena i o přípustných alternativách, kterou může být v případě růžence navlečeného na kožených páscích např. růženec na nitích či jemném řetízku. **Doporučuji k povolování náboženských předmětů přistupovat přísně individuálně, bez přehnané opatrnosti a s ohledem na možné alternativy, což v konečném důsledku umožní ponechávat odsouzeným při sobě náboženské předměty.**

Povolování věcí k užívání

Zabývala jsem se i otázkou možnosti odsouzených užívat dalších věcí, které lze povolit pouze ředitelem věznice, nebo pověřeným zaměstnancem, po splnění stanovených podmínek na základě § 4 odst. 4, resp. § 30 vyhlášky. Televizory povoleny nejsou, byť § 30 vyhlášky stanoví, že věznice může povolit i elektrospotřebiče s příkonem vyšším než

100 W, přičemž odsouzený hradí za spotřebu elektrické energie a koncesionářské poplatky.²³ Povolení televizoru mohou bránit technické či jiné překážky (chybějící elektrické rozvody), nicméně pokud takové důvody nejsou dány, je namístě televizory povolovat. V případě radiopřijímačů, které jsou běžně povolovány, bylo odsouzenými poukazováno pouze na průtahy spojené s technickou prohlídkou přístroje.²⁴ **Doporučuji odsouzeným vlastní televizi povolovat a vnitřním předpisem specifikovat důvody, za kterých nebude vlastní televize odsouzenému povolena.**

Pro inspiraci uvádím praxi ze zahraničí, kdy mají odsouzení možnost si televizi pronajmout od vězeňské služby za poplatek, který zahrnuje veškeré platby za koncesionářské poplatky, servis a spotřebu elektrické energie. Tuto možnost dávám věznici na zvážení.

Sledování televizních programů

Sledovat televizní programy na kulturních místnostech, kde jsou umístěny televizory, mohou odsouzení oficiálně až od 19:00 hod. S ohledem na nevelké množství aktivit, které jsou odsouzeným k dispozici a profilaci některých oddílů určených pro umístění trvale pracovní nezařaditelných odsouzených, **doporučuji jako opatření ke zvýšení standardu zacházení umožnit odsouzeným sledovat televizi dříve než v 19:00 hod.**

Odsouzení mohou vybírat pouze ze čtyř veřejnoprávních televizních programů (až na některé oddíly, kde mohou vybírat ze 14 programů), na což si většina odsouzených stěžovala. Jako **opatření ke zvýšení standardu zacházení doporučuji rozšířit nabídku televizních programů a využít ji jako motivační prvek.**

Vařiče

Odsouzeným je umožněna vlastní příprava kávy nebo čaje a k tomuto účelu je na jednotlivých oddílech k dispozici jednoplotýnkový vařič. Na některých oddílech se o vařič musí dělit až 70 odsouzených, přičemž vařič je možno používat v době od 8:00 do 11:00 hod. a od 15:00 do 20:00 hod. **Doporučuji vybavit každý oddíl rychlovarnou konvicí a zajistit, aby jedna plotýnka vařiče na oddíle připadala max. na 30 odsouzených. Dále doporučuji umožnit odsouzeným využívat rychlovarnou konvicí a vařič bez časového omezení, resp. od budíčku do večerky.**

Knihovna

Věznice v souladu s § 29 vyhlášky zajišťuje provoz knihovny, nicméně součástí knihovního fondu nejsou aktuální právní předpisy související s vězněním osob (trestní zákoník, trestní řád, zákon o výkonu vazby, vyhláška, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody apod.) ani Evropská vězeňská pravidla. **Doporučuji rozšířit knihovní fond o několik výtisků aktuálních právních předpisů souvisejících s vězeňstvím a Evropských vězeňských pravidel.**

²³ § 3 zákona č. 348/2005 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Koncesionářské poplatky za rozhlasové a televizní přijímače provozované věznicí hradí věznice - viz Pokyn generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 12/2005.

²⁴ V době návštěvy vyčkával jeden z odsouzených již třetí týden na prohlídku zakoupeného přístroje revizním technikem.

Estetická úprava ložnic

Odsouzeným lze na základě § 17 vyhlášky „povolit přiměřenou individuální estetickou úpravu místnosti, ve kterých jsou umístováni.“ Z mých zjištění plyne, že odsouzení nemohou nalepovat fotografie svých blízkých, případně obrázky s náboženskou tematikou, na své osobní skříňky, případně postele, a to převážně z bezpečnostních důvodů (snížená možnost kontroly). Jsem však toho názoru, že primárně má být odsouzeným umožněno svůj osobní prostor si vyzdobit (vyobrazením svých blízkých, případně obrázky s náboženskými motivy a dalšími předměty, které neodporují účelu výkonu trestu). Lze určit způsob připevnění, který umožní účinnou kontrolu, nicméně plošný zákaz umístění fotografií a obrázků není dle mého názoru přípustný. **Doporučuji umožnit odsouzeným vyzdobit si osobní prostor, kde přebývají, fotografiemi blízkých osob a dalšími vyobrazeními, která neodporují účelu výkonu trestu.**

Doporučení ochránce		
Číslo	Doporučená opatření:	Termín naplnění
8.1	Žádám o sdělení, zda trvá možnost odsouzených sportovat v rámci vycházek.	Spolu s vyjádřením ke zprávě
8.2	Doporučuji zřídit přístřešky na vycházkových dvorech.	Do 3 měsíců
8.3	Doporučuji více využívat sportovní zázemí věznice pro aktivity odsouzených.	Okamžitě
8.4	Doporučuji stanovit orientační časy nakupování pro jednotlivé oddíly tak, aby nekolidovaly s vycházkou.	Okamžitě
8.5	Doporučuji vytvořit orientační seznam zboží a cen, které nabízí vězeňská prodejna a zajistit jeho dostupnost na oddílech	Okamžitě
8.6	Žádám o zaslání protokolů z kontrol cen v kantýně za rok 2014.	Spolu s vyjádřením ke zprávě
8.7	Doporučuji k povolování náboženských předmětů přistupovat přísně individuálně, bez přehnané opatrnosti a s ohledem na možné alternativy, což v konečném důsledku umožní ponechávat odsouzeným při sobě náboženské předměty.	Okamžitě
8.8	Doporučuji odsouzeným vlastní televizi povolovat a vnitřním předpisem specifikovat důvody, za kterých nebude vlastní televize odsouzenému povolena.	Okamžitě
8.9	Doporučuji vybavit každý oddíl rychlovarnou konvicí a zajistit, aby jedna plotýka vařiče na oddíle připadala max. na 30 odsouzených.	Do 3 měsíců
8.10	Doporučuji umožnit odsouzeným využívat rychlovarnou varnou konvicí a vařič bez časového omezení, resp. od budíčku do večerky.	Okamžitě
8.11	Doporučuji rozšířit knihovní fond o několik výtisků aktuálních právních předpisů souvisejících	Okamžitě

	s vězeňstvím a Evropských vězeňských pravidel.	
8.12	Doporučuji umožnit odsouzeným vyzdobit si osobní prostor, kde přebývají, fotografiemi blízkých osob a dalšími vyobrazeními, která neodporují účelu výkonu trestu.	Okamžitě
Opatření doporučená ke zvýšení standardu zacházení		
Doporučuji umožnit odsouzeným sledovat televizi dříve než v 19:00 hod.		
Doporučuji rozšířit nabídku televizních programů a využít jí jako motivačního prvku.		

ČÁST 9 – ZAMĚSTNÁVÁNÍ

Zjištění z návštěvy

Dle § 30 zákona vytváří věznice podmínky pro zaměstnávání odsouzených. V prostředí Věznice Pardubice se jedná o zaměstnávání v rámci provozu věznice, vlastní výroby a smluvně u jiných podnikatelských subjektů. Celková zaměstnanost zaměstnatelných osob, po započtení aktivit pořádaných s odsouzenými v rámci vzdělávacího programu, terapeutického programu a prací bez odměn, dosáhla dle údajů poskytnutých věznicí 58,6 %. Podporuji vedení věznice v dalších krocích, které zaměstnanost zvýší.

V souvislosti s denním režimem pracovních zařazených odsouzených na oddíle F žádám **o vyjádření, kdy odsouzení pracovní zařazení jako kuchaři, kterým je stanoven budíček na 3:15 hod., skutečně opouštějí oddíl a nastupují na pracoviště.**

Doporučení ochránce

Číslo	Doporučená opatření:	Termín naplnění
9.1	Žádám o vyjádření, kdy odsouzení pracovní zařazení jako kuchaři, kterým je stanoven budíček na 3:15 hod., skutečně opouštějí oddíl a nastupují na pracoviště.	Spolu s vyjádřením ke zprávě

ČÁST 10 – BEZPEČNOST

Zjištění z návštěvy

Evropská vězeňská pravidla v doporučení 52.2 stanoví, že „*musí být zavedeny postupy pro zajištění osobní bezpečnosti vězňů, vězeňských pracovníků i všech návštěvníků a sníženo na minimum riziko násilí a jiných událostí, jež by mohly ohrozit jejich osobní bezpečnost.*“ Prevenci násilí mezi odsouzenými se věnuje zejména Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 12/2012, které vymezuje kategorie osob, u nichž jsou realizována opatření k předcházení násilí, a upravuje konkrétní úkoly a opatření související s odhalováním a zabráněním násilí mezi odsouzenými. K předcházení násilí a dalších mimořádných událostí slouží rovněž systém technického zabezpečení objektů vězeňské služby, upravený v Metodickém listu generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 2/2008.

Atmosféra ve věznici

Z rozhovorů s řadou odsouzených vyplývá, že ve věznici panuje poměrně napjatá atmosféra, spojená s místními podmínkami výkonu trestu odnětí svobody. Je namístě upozornit i na vyhocené vztahy mezi odsouzenými umístěnými na oddíle F a oddíle D1 a jejich vychovateli (pan H. a pan M.). Nemohu rovněž nepoukázat na napětí v pracovním kolektivu zaměstnanců věznice, které souvisí s podmínkami pro výkon práce a podpory ze strany vedení zařízení. Seznala jsem je z rozhovorů s pracovníky Věznice Pardubice.

Jsem velice znepokojena informacemi od odsouzených, že po pohovorech s pověřenými zaměstnanci Kanceláře byli pracovníky věznice dotazováni na obsah položených otázek a sdělených odpovědí. Takovéto jednání považuji za nepřijatelné, mající povahu nepřímých represálií vůči odsouzeným.

Důkladné osobní prohlídky

Mezi povinnosti odsouzeného dle § 28 odst. 2 písm. a) zákona patří povinnost podrobit se osobní prohlídce v zájmu zajišťování vnitřního pořádku ve věznici a vyloučení toho, aby u sebe neměl věc, kterou by narušoval účel výkonu trestu. Odsouzení však nikoliv v jednotkách případů poukazovali na paušálnost prohlídek a jejich nedůstojný průběh. Osobní prohlídky představují zásah do lidské důstojnosti vězněných osob. V prostředí výkonu trestu odnětí svobody lze tento zásah považovat za legitimní, pokud je prováděn za účelem zajištění vnitřní bezpečnosti (zabránění průniku nepovolených věcí do věznice), avšak pouze, pokud jsou prohlídky prováděny přiměřeně a takovým způsobem, aby byla maximálně šetřena lidská důstojnost. Za přiměřené přitom nelze považovat, pokud jsou odsouzení rutinně nuceni při důkladné osobní prohlídce dřepovat, či zvedat penis a šourek, aniž by existovalo reálné podezření odůvodňující tento postup.²⁵ To stejné platí v případě provádění důkladné osobní prohlídky odsouzených se zdravotním postižením.²⁶

²⁵ Závěrečné stanovisko sp. zn. 645/2011/VOP/MS ze dne 6. 12. 2011. Viz VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV [online]. Brno: © Kancelář veřejného ochránce práv [vid. 11. 9. 2014]. Dostupné z: www.ochrance.cz. Path: úvod/Stížnosti na úřady/Případy a stanoviska ochránce/Stanoviska - Vězeňství

²⁶ Viz VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. Zpráva o šetření ve věci odsouzeného H proti Věznici Pardubice ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. 3609/2013/VOP/MS.

Přesto se při systematické návštěvě objevily stížnosti právě na takové zacházení a jednání příslušníků vězeňské služby. Sami odsouzení kritizovali provádění paušálních důkladných osobních prohlídek např. v situacích, kdy je předmětná prohlídka provedena před eskortou do civilního zdravotnického zařízení, po celou dobu eskorty včetně vyšetření, jsou pod dozorem eskortujících příslušníků, a přesto i po návratu do věznice procházejí důkladnou osobní prohlídkou.

Zjištěny byly i stížnosti na provádění důkladných osobních prohlídek odsouzených se zdravotním postižením, kteří pokazovali na to, že přes zjevný zdravotní hendikep musejí před a po realizaci každé návštěvy nazí dřepovat, případně po návratu ze zdravotní eskorty sundat pleny (opět v situaci, kdy prohlídku podstoupil již před eskortou a v nemocnici byl nahý za přítomnosti příslušníků).²⁷ Zaznamenány byly i stížnosti na chování příslušníků vězeňské služby, kteří se k osobám se zdravotním postižením chovali neuctivě a vydávali hanlivé pokyny, jako např.: „Pohni se dědku!“ nebo „Zvedni koule!“ Kvůli ponižujícím prohlídkám a neprofesionálnímu jednání příslušníků vězeňské služby řada odsouzených podstoupit návštěvu u lékaře, se kterou je prohlížení vždy spojeno, odmítá, což je nepřijatelný stav. **Doporučuji provádět důkladné osobní prohlídky pouze v individuálně odůvodněných případech a takovým způsobem, aby byla šetřena lidská důstojnost. Se zvláštním ohledem na zachování důstojnosti doporučuji provádět důkladné osobní prohlídky osob se zdravotním postižením.**

Užití donucovacích prostředků při eskortě

Pokud je to nezbytné k zajištění pořádku a bezpečnosti, je příslušník vězeňské služby na základě § 17 odst. 1 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní, ve znění pozdějších předpisů, oprávněn při plnění svých úkolů užít donucovacího prostředku, kterým jsou v případech eskort zejména pouta a pouta s poutacím opaskem proti osobám, které ohrožují život, zdraví, majetek a narušují pořádek nebo bezpečnost. V případě předvádění odsouzených mimo věznici je umožněno užít právě pouta a pouta s poutacím opaskem i bez splnění citovaných podmínek, nicméně pouze při zohlednění předchozího chování odsouzeného, ze kterého musí plynout důvodná obava, že by mohl zhatit účel eskorty.²⁸

Praxe poutání, jako užití každého jiného omezovacího prostředku, však nemá být paušální, ale přísně individualizovaná. V opačném případě nad míru zasahuje do práv osoby, vůči které je donucovací prostředek užít. Zvláštností eskort realizovaných pardubickou věznicí tak je skutečnost, že proti každému, kdo je eskortován v dopoledních hodinách, je užít donucovací prostředek – ruční pouta, eventuálně v kombinaci s poutacím opaskem. Proti odsouzenému, který je eskortován v odpoledních hodinách, je navíc užít donucovací prostředek – nožní pouta. Důvodem je dle sdělení příslušníků fakt, že odpoledne realizují eskortu rovněž příslušníci z dozorcí služby, zatímco ráno jezdí pouze příslušníci eskortní služby věznice. Individuální bezpečnostní riziko tak není sledováno a praxe je nepřijatelně paušální.

Odsouzení rovněž poukazovali na skutečnost, že donucovací prostředky jsou užity i během lékařského vyšetření (pokud to povaha vyšetření dovoluje). Rovněž uváděli, že ne zřídka jsou užívána nožní pouta spolu s poutacím opaskem i v prostředí civilní nemocnice, kde se běžně pohybuje veřejnost, což odsouzení vnímají jako zásah do své důstojnosti.

²⁷ Dokumentace odsouzeného K, kterému byl dne 21. 11. 2013 v souvislosti s osobní prohlídkou udělen kázeňský trest.

²⁸ Srov. VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV, Sborník stanovisek veřejného ochránce práv – vězeňství., op. cit., s. 151.

Doporučuji při používání donucovacích prostředků při eskortě vycházet z individuálního vyhodnocení bezpečnostních rizik jednotlivého odsouzeného a dbát na důstojnost eskortované osoby.

Kamery

Evropská vězeňská pravidla se v bodech 51 a 52 věnují jak bezpečnosti vězňených osob, tak vězeňského personálu. Jedním z preventivních prostředků, a zároveň prostředkem k odhalování násilí a jiného protiprávního jednání odsouzených i samotných příslušníků vězeňské služby, je existence kamerového systému.

Věznice užívá asi 40 kamer, z nichž většina je zaměřena na vnější střežení objektů. Co se týče ubytoven, jsou kamery dle zjištění nainstalovány pouze na budově E a budově H, a to po dvou na chodbě. Kvalita záznamu je však dle sdělení odpovědných pracovníků velice nízká (nízký dosah a rozlišovací schopnosti kamer), což výrazně ztěžuje vizuální identifikaci osob. S ohledem na profilaci věznice považuji tento stav za nežádoucí, představující bezpečnostní riziko pro personál věznice i pro samotné odsouzené. Dle sdělení vedoucího odd. logistiky požádala věznice Generální ředitelství Vězeňské služby ČR o peněžní prostředky určené na renovaci zastaralého operačního střediska a navýšení počtu kamer. **Žádám o sdělení, zda byly věznicí peněžní prostředky na navýšení počtu kamer a renovaci operačního střediska přiděleny.**

Metodický list generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 2/2008 se kamerovému systému věnuje v § 25 odst. 10, kdy stanoví, že záznam z kamerového systému se uchovává alespoň 30 dnů. Metodický list (§ 93) se nevztahuje na technické náležitosti kamerového systému zhotoveného před účinností metodického listu (pouze jejich revize a servis již jeho požadavkům odpovídat musí). Z mých zjištění plyne, že záznam z kamerového systému je uchováván po dobu dvou týdnů, což v některých případech nemusí být dostatečná doba pro potřeby objasňování protiprávního jednání. **Doporučuji uchovávat záznamy z kamerového systému alespoň po dobu 30 dnů.**

Přítomnost dozorců

Nejsem oprávněna posuzovat, zda je personální zajištění bezpečnosti dostatečné (přes den je ve službě osm až dvanáct dozorců a stejný počet strážných; v noci je ve službě počet dozorců i strážných rovněž stejný – osm). Nicméně v rámci návštěvy bylo vyzorováno, že dozorcí se téměř nepohybují na oddílech (kromě navádění k obědu či lékaři), a pokud v budově není stanoviště dozorcí služby, nenacházejí se v celé budově. S ohledem na ostrahovou profilaci věznice s kapacitou 678 odsouzených, v souvislosti s nedostatečným kamerovým systémem a nedostupností tísňových hlásičů (srov. kapitola materiální podmínky), přetrvává moje obava o dostatečné zajištění bezpečnosti příslušníků, civilních zaměstnanců i odsouzených.

Uzamykání odsouzených na cele nebo ložnici

Ustanovení § 50 odst. 1 vyhlášky stanoví, že „*pokud to podmínky ve věznicí umožňují, jsou odsouzení během osmihodinové doby ke spánku uzamykáni v celách nebo v ložnicích.*“ Ještě před provedením systematické návštěvy jsem obdržela stížnost odsouzeného na

uzamykání ložnic na oddíle H1, kam byli soustředěni odsouzení se zdravotním postižením, kterou se zabývám v samostatném šetření.²⁹ Předmětem šetření byla otázka, jaký má uzamčení vliv na možnost dovolat se pomoci, zvláště v situaci, kdy stěžovatel není schopen z postele dosáhnout na tísňový hlásič. V době návštěvy byl stěžovatel spolu s dalšími odsouzenými již přestěhován na oddíl D1, kde se ložnice na noc nezamykají.

Uzamykání odsouzených na celách se sociálním zařízením na oddíle H1, kde jsou aktuálně umístěni odsouzení zařazení do věznice s dozorem, však přetrvává. Objevily se proto hojně stížnosti odsouzených aktuálně umístěných na oddíle H1 zařazených do výkonu trestu odnětí svobody do věznice s dozorem, kteří brojili proti uzamykání na noc s ohledem na nezamykání ložnic na noc na oddíle D1, který je určen pro odsouzené zařazené do věznice s ostrahou.

Oddělené umístování

Podmínky pro umístování odsouzených upravuje § 7 zákona a vyžaduje, aby byli zpravidla odděleně umístěni recidivisté od odsouzených, kteří jsou ve výkonu trestu poprvé. Naproti tomu bylo zjištěno, že na některých oddílech byli umístěni recidivisté spolu s prvotrestanými. Jako příklad může sloužit umístění odsouzených C, D, E a F na oddíle B1, nebo přemístění G z oddílu D4 na oddíl D2 mezi recidivisty v době návštěvy věznice. **Doporučuji respektovat zákon umisťovat odděleně odsouzené, kteří jsou ve výkonu trestu poprvé.**

Vybavení lékárníček

Vybavení lékárníček umístěných na oddílech slouží jako zásobárna zdravotnického materiálu pro potřeby první pomoci, a rovněž jako nástroj prevence proti nákaze infekčními nemocemi.³⁰ Při kontrole lékárníčky na oddíle D2 však bylo zjištěno, že lékárníčka neobsahuje ani chirurgické rukavice. **Doporučuji vybavit lékárníčky zdravotním materiálem ve smyslu Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 15/1998.**

Doporučení ochránce		
Číslo	Doporučená opatření:	Termín naplnění
10.1	Doporučuji provádět důkladné osobní prohlídky pouze v individuálně odůvodněných případech a takovým způsobem, aby byla šetřena lidská důstojnost. Se zvláštním ohledem na zachovávání důstojnosti doporučuji provádět důkladné osobní prohlídky osob se zdravotním postižením.	Okamžitě
10.2	Doporučuji při používání donucovacích prostředků při eskortě vycházet z individuálního vyhodnocení	Okamžitě

²⁹ Viz VEŘEJNÝ OCHRÁNCE PRÁV. Zpráva o šetření ve věci stížnosti pana L proti Věznici Pardubice ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. 7624/2013/VOP/MS.

³⁰ Viz Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 36/2005, o zajištění prevence, vyhledávání a léčby HIV/AIDS v podmínkách Vězeňské služby České republiky, a Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 15/1998, kterým se stanoví organizační postupy při poskytování první pomoci.

	bezpečnostních rizik jednotlivého odsouzeného a dbát na důstojnost eskortované osoby.	
10.3	Žádám o sdělení, zda byly věznicí poskytnuty peněžní prostředky na zvýšení počtu kamer a renovaci operačního střediska.	Spolu s vyjádřením ke zprávě
10.4	Doporučuji uchovávat záznamy z kamerového systému alespoň po dobu 30 dnů.	Okamžitě
10.6	Doporučuji respektovat zákon a umisťovat odděleně odsouzené, kteří jsou ve výkonu trestu poprvé.	Okamžitě
10.7	Doporučuji vybavit lékárničky zdravotním materiálem ve smyslu Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 15/1998.	Okamžitě

ČÁST 11 – STÍŽNOSTI

Zjištění z návštěvy

Postupování žádostí a stížností

Žádosti odsouzených, které jsou předány zaměstnancům věznice, musejí být bezprostředně zaevidovány a postoupeny odpovědným orgánům k dalšímu vyřízení. Setkala jsme se s případem odsouzeného, který uvedl, že tři týdny před návštěvou zaměstnanců Kanceláře předal vychovateli žádost o přemístění do jiné věznice. V době návštěvy se předmětná žádost nacházela u vychovatele, který ji nezpracoval ve smyslu požadavku § 11 a násl. Nařízení generální ředitele Vězeňské služby České republiky č. 30/2012, kterým se stanoví některé podrobnosti pro umístování a přemístování odsouzených ve Vězeňské službě České republiky, ve znění pozdějších nařízení. **Doporučuji bezodkladně postupovat obdržené žádosti odsouzených k řádnému vyřízení.**

Ještě více alarmující je tvrzení odsouzeného, který uvedl, že v době pobytu na krizové cele v srpnu 2013 vhodil do schránky stížností stížnost na jednání příslušnice vězeňské služby, která ho měla nazývat hanlivými označeními (debil, idiot). V evidenci oddělení prevence a stížností ovšem tato stížnost nefiguruje. Byť tvrzení odsouzeného nelze nikterak ověřit, samu skutečnost, že se takové tvrzení objevilo, považuji za závažnou.

Vyřizování stížnosti osobou blízkou

Se znepokojením upozorňuji na fakt, že do procesu vyřizování stížnosti na jednání příslušníka vězeňské služby je vtažena osoba blízká. V podmínkách věznice jde o ředitele věznice, který zpracovává stanovisko ke stížnosti, o které je opřeno vyřízení stížnosti Generálním ředitelstvím Vězeňské služby České republiky.³¹ Bez ohledu na důvodnost či nedůvodnost stěžovatelem namítaných skutečností není tento způsob vyřizování stížnosti akceptovatelný. **Doporučuji, aby se na procesu vyřizování stížnosti nepodílela osoba blízká osoby, na jejíž jednání je stížnost namířena.**

Žádosti o rozhovor s ředitelem

Odsouzení mají na základě § 34 odst. 8 vyhlášky právo požádat ředitele věznice o pohovor, který musí být uskutečněn do jednoho týdne, a vyžadují-li to okolnosti, i dříve. Odsouzení plošně uváděli, že pohovor s ředitelem prakticky není možný. Vznášené požadavky jsou tak s odsouzenými řešeny na úrovni vychovatelů, příp. vedoucího oddělení výkonu trestu. **Doporučuji, aby odsouzení, kteří o to požádají, absolvovali pohovor s ředitelem věznice.**

³¹ Příkladem je proces, který vyústil ve vyřízení stížnosti Generálním ředitelstvím Vězeňské služby České republiky ze dne 27. března 2014, č. j. VS-1168/ČJ-2014-800050-STG.

Doporučení ochránce		
Číslo	Doporučená opatření:	Termín naplnění
11.1	Doporučuji bezodkladně postupovat obdržené žádosti odsouzených k řádnému vyřízení.	Okamžitě
11.2	Doporučuji, aby se na procesu vyřizování stížnosti nepodílela osoba blízká osoby, na jejíž jednání je stížnost namířena.	Okamžitě
11.3	Doporučuji, aby odsouzení, kteří o to požádají, absolvovali pohovor s ředitelem věznice.	Okamžitě

ZÁVĚR

Jako nezávislý kontrolní orgán, jehož úkolem je posilovat ochranu osob omezených na osobní svobodě před špatným zacházením, musím konstatovat, že návštěva Věznice Pardubice odhalila individuální i systémové nedostatky výkonu trestu odnětí svobody. Velké znepokojení vyjadřuji zejména ve vztahu k podmínkám výkonu trestu odnětí svobody odsouzenými se zdravotním postižením, neboť jsem shledala závažné nedostatky stran zajištění péče o ně, včetně péče zdravotní, které dosahují intenzity špatného zacházení.

Je zřejmé, že výkon trestu odnětí svobody ve Věznici Pardubice tak, jak jsem jej mohla poznat, nerespektuje zásady humanity a nenaplnuje účel výkonu trestu, tedy působit na odsouzené tak, *„aby snižovali nebezpečí recidivy svého kriminálního chování a vedli po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem.“*³²

Mgr. Anna Š a b a t o v á , Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

---

³² § 1 odst. 2 zákona.